

ผู้ถึงฝั่ง

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๕

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรม อุตส่าห์นะ.. เราตั้งใจกัน ค้นหาสิ่งวิเศษที่สุด เกิดเป็นมนุษย์นี้แสนยาก การเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมานี้บุญพาเกิด ถ้าบุญไม่พาเกิด สัตว์เดรัจฉาน สัตว์ต่างๆ เกิดในวัฏฏะนี้ เกิดวนเวียนกันตลอด เห็นใหม่ เกิดวนเวียนในวัฏสงสาร

วันนี้วันลอยกระทง ลอยกระทงเหมือนชีวิตเราลอยไปในวัฏสงสาร ลอยไปในวัฏสงสาร เหมือนกับเขาลอยกระทง ลอยกระทงปล่อยให้ลอยออกไปแล้วแต่ว่าอำนาจวาสนา แล้วแต่ว่าคลื่นลมจะแรงขนาดไหน ชีวิตเราก็เหมือนกัน เกิดนานในวัฏสงสาร เปรียบเหมือนลอยกระทง ลอยกระทงลอยไปตามเวรตามกรรม ถ้าตามเวรตามกรรมเราทำอย่างนั้น เราทำอย่างไรมา มันไม่เข้าใจ แล้วก็เวียนไปเวียนเกิดตามแต่วัฏฏะ แล้วแต่กระแสของกรรมพาไป

นี่เราจะข้ามพ้นจากกิเลส พ้นจากความทุกข์ความยากเราต้องฟังธรรม

จะฟังธรรม ธรรมนี้เป็นเรื่องทีละเอียดย่อยมาก “ธรรมของคฤหัสถ์” คฤหัสถ์เห็นใหม่ เราเป็นคฤหัสถ์ เรามีฟังธรรมของเรา แต่เรามีบุญกุศล ทำบุญทำกุศลทำเพื่อเรา ทำเพื่อกระทงใบนี้ให้ไม่เจอคลื่นลมแรงจนเกินไปนัก เจอแต่ความเป็นไปตามกระแสของโลกเขา ทำคุณงามความดี “ทำดีต้องได้ดี ทำชั่วต้องได้ชั่ว” ทำดี! เราต้องฝืนทำคุณงามความดี นี่คฤหัสถ์ทำอย่างนี้ ทำแต่ทำตามแต่ธรรมของคฤหัสถ์

เราทำของเราได้ขนาดไหน เราก็จะได้ของเราขนาดนั้น เราจะได้ของเรา เราปรารถนาความสุข ถ้าเราไม่ทำความสุข เราไม่ฝืนความคิดของตัวเอง เราจะทำตามกระแสของกิเลส กิเลส

ในหัวใจของสัตว์โลก มันต้องการตามอำนาจของมัน มันต้องการทำความพอใจของมัน แล้วเราก็ไม่สามารถจะไปบังคับยับยั้งมันได้เลย

“ธรรมของคฤหัสถ์”.. คีล สมาธิ ปัญญา.. เรามีศีล มีสมาธิ มีปัญญา เราก็พยายามตัดแปลงตน ตัดแปลงความคิดของเรา ตัดแปลงความเห็นของเราให้อยู่ในกรอบ ในกรอบของคุณงามความดี คุณงามความดีของคฤหัสถ์ก็เป็นของคฤหัสถ์ไปก่อน ทำบุญทำกุศลเพื่อเรา.. เพื่อเรา.. จนกว่าเราจะออกประพฤติปฏิบัติ

เราออกประพฤติปฏิบัติ เห็นใหม่ เราประพฤติปฏิบัติ พยายามสร้างสมคุณงามความดีจากภายในของเราขึ้นมา บ้านร้าง! ถ้าบ้านร้างนี้มันจะฟูฟ่องโดยเร็ว ถ้าบ้านมีคนอยู่อาศัย คนอยู่อาศัยในบ้านหลังไหน บ้านหลังนั้นเรารักษาบ้านหลังนั้น บ้านหลังนั้นจะเสื่อมสภาพไปตามธรรมชาติของเขา แต่มันก็แบบว่ามีคนอยู่ คนรักษาบ้านนั้น ชีวิตมันก็เหมือนกัน เรามีชีวิตของเรา เราเกิดมาเป็นมนุษย์ ใจอยู่กับเรา ถ้าเรารักษาใจของเรา เราจะมีใจอยู่ในร่างของเรา ร่างกายนี้เปรียบเหมือนบ้าน และหัวใจเปรียบเหมือนเจ้าของ ถ้ามีเจ้าของอยู่อาศัย มันก็จะอยู่อาศัย

แต่เราไม่ได้อยู่อาศัย เรามีบ้านอยู่หลังหนึ่ง แล้วเราก็ไม่สนใจบ้านของเราเลย เราคิดออกไปประสาของเราตามโลกเขา นั่นนะ กระแสของความคิดต้องเป็นแบบนั้น เหมือนกับบ้านร้าง รักษาแต่ตัวบ้านแต่ไม่เคยเห็นตัวใจ ไม่เคยเห็นคุณค่าของเจ้าของบ้าน ถ้าเห็นคุณค่าเจ้าของบ้าน เราต้องกลับมาดูเรา แล้วย้อนกลับมาจากภายใน ถ้าย้อนกลับมาภายใน มันจะเจอเจ้าของบ้าน เจ้าของบ้านคือตัวหัวใจ

สิ่งที่เป็นหัวใจ หัวใจคือความรู้สึก ความทุกข์-ความสุขนี้อยู่ที่ความรู้สึกทั้งหมด

ผู้ข้ามพ้นใจ.. “ผู้ถึงฝั่ง” ผู้ที่จะถึงฝั่งได้นี้ต้องทวนกระแส

กระแสของโลกเขานั้นล่อยไปตามกระแสของโลกเขา

“ผู้ถึงฝั่ง” ทวนกระแสกลับเข้ามา ใจเท่านั้นจะเป็นผู้ถึงฝั่งได้

เรื่องของร่างกาย เรื่องของวัตถุสิ่งของ มันเป็นไปตามสภาวะของเขาอย่างนั้น เรื่องของกระต๊อบ เรื่องของร่างกายมันต้องเกิดต้องตายตามประสาอำนาจอย่างนั้น เกิดมาอยู่ชั่วคราว ๑๐๐ ปี

เป็นอย่างมากแล้วเราก็ต้องตายไป กระตงนี้ต้องทิ้งไป แต่เจ้าของกระตงอยู่ที่ไหน? เจ้าของร่างกายอยู่ที่ไหน?

เรือนของใจ.. เราอยู่ในหัวใจ หัวใจเราอยู่ในเรือนของกายนี้ ย้อนกลับมาที่ตรงนี้ กระตงให้มีเจ้าของ เราหาเจ้าของของเราแล้วผู้พัน.. “ผู้ถึงฝั่ง” จะถึงฝั่งด้วยการประพฤติปฏิบัติ จะถึงฝั่งด้วยการเข้าใจ การเกิดศรัทธา

เขาพยายามตามกระแสโลก โลกเป็นแบบนั้น เรื่องของโลกหมุนไปตามกระแสโลก แล้วหมุนออกไปตามกระแสของเขา นี่ความเป็นไปของโลก ความครึกครื้น ความสนุกสนาน นี่มันเป็นประเพณีวัฒนธรรมเพื่อคุณงามความดี

คุณงามความดีนะ การล่อยกระตงนี้เพื่อคุณงามความดีของเรา ลอยกระตงหนหนึ่ง เห็นไหม บุษบาพระพุทธเจ้า คิดถึงพระพุทธเจ้า ไหลเรือไฟ บุษบาพระพุทธเจ้า คิดถึงพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้า เสด็จลงมาจากดาวดึงส์นี่ เราลอยกระตงเพื่อสิ่งนั้น เพื่อระลึกถึงคุณ ระลึกถึงพระพุทธเจ้า ถ้าระลึกถึงพระพุทธเจ้า ใจคิดถึงก็เป็นบุญกุศล สิ่งที่เป็นบุญกุศล ทำเพื่อบุญกุศล แต่ทำกันไปทำไปเป็นประเพณีวัฒนธรรม นั่นก็ออกไปเป็นความสนุกสนาน เป็นความเพลิดเพลินเป็นของโลกเขา

เราไม่เป็นอย่างนั้น! เราดูหัวใจของเรา เราย้อนกลับมาที่เรา ถ้าย้อนกลับมาที่เราแล้วเรารักษาใจของเรา มันหมุนไป อารมณ์มันเกิดขึ้น มันหมุนตามกระแสของความคิดไป มันล่อยไปขนาดไหน ใจนี้ล่อยไม่มีสติ ถ้ามีสติขึ้นมา มันจะยับยั้งรู้สึกตัวขึ้นมา เราอยู่ขึ้นมา เรารักษาใจของเราขึ้นมา ถ้ามีสติขึ้นมา นี่เราเห็นเจ้าของกระตง แล้วเราพยายามให้เจ้าของกระตงนี้ย้อนกลับเข้าไปอีก ย้อนกลับมาให้ลึกเข้ามา ลึกเข้ามาเพื่อตัวของเรา เพื่อความเห็นของเรา

สิ่งที่ว่ามันหมุนออกไปข้างนอกนั้นมันเป็นอาการเฉยๆ ทีนี้ย้อนกลับเข้ามา ถ้าย้อนกลับเข้ามาที่ใจได้ มันจะทำความสงบของใจได้ ใจจะสงบขึ้นมาแล้วมันจะปล่อยวางสิ่งโลกๆ ได้ สิ่งในโลกๆ ทุกคนเกิดมาแล้ว มันเป็น โลกทั้งหมด เราเกิดมาในโลก เราก็อยู่กับโลก อยู่กับโลกก็เป็นไปตามโลก เขา โลกเขามีมหาสพสม โภชต่างๆ มันมีโดยดั้งเดิม

แล้วในนวกอวาทเห็นไหม “ถ้ามีเสียงกลองที่ไหนเราไปที่นั่น เสียงการเล่นอยู่ที่ไหนเราไปนั่น” เราเพลินไปกับโลก.. โลกเป็นแบบนั้น สิ่งที่เพลินไปกับโลก เราก็มุ่งไปกับโลกเขา นั่นนะ “เรื่อนว่าง” นี่บ้านร้าง.. บ้านนี้ร้างเพราะไปตามกระแสโลกเขา โลกเขาคุดไปหมดเลย

แล้วถ้าพูดถึงเรื่อนว่างในการประพฤติปฏิบัติละ ประพฤติปฏิบัติถึงที่สุดแล้วมันก็เป็นเรื่อนว่าง ใจนี้จะปล่อย เห็นไหม เป็นผู้ที่ไม่มีเรื่อน ปล่อยร่างกายทั้งหมด แล้วปล่อยจันท์ทั้งหมด จนเป็นใจล้วนๆ นั่นเป็นความว่างต่างกัน

ความว่า “เรื่อนว่าง” เรื่อนว่างของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ มันเข้าใจตามความเป็นจริง สิ่งที่เข้าใจตามความเป็นจริงในหัวใจแล้วปล่อยวาง ปล่อยวางธาตุ ปล่อยวางจันท์จันใจนี้เป็นอิสระเสรีภาพเข้ามา เป็นชั้นเป็นตอนเข้ามา อันนั้นเป็นความว่าง นี่การประพฤติปฏิบัติ มันต้องถึงตรงนั้นแล้วมันจะเข้าใจว่าความที่ว่าเป็นเรื่อนว่างในธรรมเป็นอย่างไร

แต่เรื่อนว่างของผู้มีกิเลสใจ เรื่อนว่างของพวกเรา เราว่างเราไม่สนใจ เราว่าเราปล่อยวาง เราว่างหมด พระพุทธเจ้าสอนว่า “ให้ปล่อยวาง อย่าให้ยึดมั่นถือมั่นสิ่งใด ถ้าการยึดมั่นถือมั่นเป็นสิ่งที่มิใช่กิเลส” นี่มันไปขัดกับมรรคใจ มรรคเห็นไหม ความเพียรชอบ ความเพียรในการชำระกิเลส ความเพียรของเราจะเกิดขึ้นมานี้เราต้องมีสติ สิ่งที่มีสติจะเป็นความเพียร แล้วเพียรเข้ามา ย้อนกลับเข้ามาเพื่อทำใจของเราให้หยุดนิ่งให้ได้ ถ้าทำใจของเราหยุดนิ่งได้ มันจะเป็นประโยชน์กับเรา เราจะเข้าใจสิ่งต่างๆ ว่ามันจะเป็นประโยชน์

สิ่งที่เป็นประโยชน์เกิดจากตรงนี้ เกิดจากที่ว่าเรามีต้นทุน

การจะทำงานต่างๆ ต้องมีต้นทุน ต้องมี.. เห็นไหม มีแรงงาน เราจะทำอะไรถ้าเรามีแรง เราจะทำสิ่งนั้นได้ ถ้าเราไม่มีแรง เราจะทำสิ่งนั้นไม่ได้เลย แล้วแรงของความคิด แรงของกิเลสมันเป็นแรงส่วนที่ว่ามันเป็นความเคยชินของใจ ใจจะเคยชินกับแรงดึงดูดของโลกเขา ความคิดต่างๆ กิเลสเอาไปกินทั้งหมดเลย

สิ่งที่ว่าเราศึกษาเรามีปัญญาขนาดไหน ปัญญาเห็นแก่ตัว ปัญญาโกง.. โกงสัจจะความจริง โกงสัจจะความจริง ต้องการปรารถนาสิ่งๆ ให้สมความปรารถนาของตัวเอง ปัญญาของเราเป็นปัญญาอย่างนั้น การศึกษาธรรม การปฏิบัติธรรมก็เป็นปัญญาอย่างนั้น คาคหายไป.. สิ่งๆ คาคหายไป

สร้างความเห็นของเราขึ้นมา แล้วสิ่งนั้นจะเกิดขึ้นมาตามความเห็นของอันนั้น นั่นนะ อากาของใจ
นี้มันเป็นไปตามที่ว่าสิ่งที่บังคับบัญชา.. “กิเลสบังคับบัญชา” กิเลสนี้บังคับบัญชาใจอยู่ ใจก็เป็น
อาการแบบนี้

ถ้า “ธรรมบังคับบัญชา” ต้องทำความสงบของใจเข้ามา ให้ธรรมบังคับบัญชา สิ่งที่ธรรม
บังคับบัญชาเพราะมันจะประสบกับสิ่งนี้ ประสบกับความรู้สึกรับ ประสบกับสัมผัสของใจ ใจจะ
สัมผัสธรรมเข้าไปแล้วจะเป็นปัจจัยตัดตั้ง

สิ่งที่ปัจจัยตัดตั้งกับผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ผู้ที่จะถึงฝั่ง ผู้ที่จะเข้าหาฝั่ง ใจตัวนี้มันต้องสัมผัสตัว
นี้ให้ได้ ถ้าสัมผัสตัวนี้ได้จะพาใจตัวนี้ให้มันเกิดปัญญา สิ่งที่เกิดปัญญา ปัญญาในความแนใจใจ นี้
ปัจจัยตัดตั้งความแนใจ จิตสงบขึ้นมา มันจะมีพื้นฐาน มีความสุขของใจ แล้วใจปล่อยวางทุกสิ่งทุกอย่าง
ปล่อยวางแม้แต่ธาตุขันธ์ก็ได้เวลาจิตสงบขึ้นมา.. จิตของเราสงบขึ้นมา มันจะปล่อยวางสิ่งต่างๆ
ปล่อยวางหมดเลย นั่นปล่อยวางด้วยหิณฑับหญาไว้ สิ่งที่ยินทับหญาไว้เพราะมันปล่อยวางด้วย
อำนาจของสมาธิ สิ่งที่เป็นอำนาจของสมาธิ อันนั้นเป็นต้นทุน แล้วถ้ามีอำนาจวาสนา เราจะเอาสิ่งนี้
ให้ทำประโยชน์ให้ได้

ถ้าเอาสิ่งนี้ทำประโยชน์ไม่ได้ สัพเพ ชัมมา อนัตตา.. สภาวะของธรรม นั่นนะ สภาวะของ
ธรรมเกิดขึ้นมากับใจของเรา เราสัมผัสธรรมด้วยความจริงตามที่ว่าเราประสบสัมผัส เป็นปัจจัยตัดตั้ง
สิ่งที่ปัจจัยตัดตั้ง กิเลสก็คาดหมายตามปัจจัยตัดตั้งอันนั้นด้วย สิ่งที่เป็นกิเลสเพราะหิณฑับหญาไว้
กิเลสไม่ได้หลุดลอยออกไปจากใจแม้แต่น้อย กิเลสยังอยู่ในหัวใจ กิเลสนั้นก็ต้องสร้างสถานการณ์
ว่า “สิ่งนี้เป็นธรรม สิ่งนี้เป็นธรรม..” เราก็จะหลงไปเป็นเช่นนั้น

“ผู้ถึงฝั่ง” เราจะถึงฝั่งเราต้องไม่เชื่อกิเลส ต้องมีการตรวจสอบ มีการใคร่ครวญว่าสิ่งนั้นเป็น
ความจริงไหม สิ่งนี้เป็นสัจจะความจริงไหม? เป็นสัจจะความจริงของส่วนหนึ่งที่เรสัมผัส แล้วก็
กิเลสเอาไปใช้ กิเลสเอาสิ่งนี้ไปใช้หมด เราไม่สามารถชำระกิเลสได้ ไม่สามารถเอาชนะกิเลสได้ เรา
ถึงต้องย้อนกลับเข้ามา ทำความสงบของใจนี้บ่อยครั้งเข้า.. บ่อยครั้งเข้า.. จนมันตั้งมั่นได้

สิ่งที่ใจสงบ.. สงบได้ เราทำสงบได้ เห็นไหม เราเกิดมาชีวิตนี้ว่าทุกข์ยากมาก การเกิดนี้แสน
ยาก การเกิดเพราะบุญกุศลพาเกิดแล้วมันยังแสนยาก แต่การดำรงชีวิตนี้ ในชีวิตเรานี้จะมีความทุกข์
ความกระทบของใจตลอดไปเลย การสะสมคุณงามความดี การทำความสงบของใจก็เหมือนกัน การ

สะสม การสร้างนี้เหมือนกับเราเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดเป็นในธรรม เกิดมาพบสัมมาสมาธิ จิตนี้เป็นสมาธิ ได้สัมผัสกับสมาธิ แล้วก็ล้มลุกคลุกคลานไป ต้องพยายามสร้างสมขึ้นมา

การรักษาชีวิตของเรานี้ให้รอดพ้นจากความทุกข์ มันเป็นที่ว่า เป็นไปไม่ได้เลย มันต้องประสบทุกข์มาก-ทุกข์น้อยแล้วแต่ชีวิตของเราที่ประสบกัน ในการประพฤติปฏิบัติก็เหมือนกัน การเกิดขึ้นมาแล้วมันก็ต้องแปรสภาพไป “รักษาไว้” การรักษาไว้ถึงต้องทำความสงบบ่อยครั้งเข้าบ่อยครั้งเข้า.. ทำสงบอยู่อย่างนั้น รักษาใจของเราให้สงบเข้ามาเพื่อเป็นฐานให้มันคง

“สัมมาสมาธิ” สิ่งที่เป็นสมาธิขึ้นมาแล้วมันตั้งมั่นขึ้นมา แล้วมันจะเป็นงานของเรา เราจะเกิดขึ้นมาเป็นงานของเรา เราต้องพยายามรู้คั่นใจ รู้คั่นเพื่อผู้ที่จะให้ถึงฝั่ง ถึงฝั่ง! ฝั่งของเราอยู่ที่ไหน? ฝั่งของเรามันอยู่ที่ใจ ใจตัวนี้เป็นถึงฝั่งได้ ฝั่งคือธรรม

ถ้าจิตใจนี้เข้าถึงพื้น ดินเหยียบพื้นได้ นั่นเป็นที่ว่าเราจะเข้าหาสิ่งจะความจริง เหยียบพื้นได้ มันเข้าใจแล้ว ไม่ต้องตะเกียกตะกายอยู่ในโอชะ ในวิภวภูมิจึงเห็นไหม ในวิภวภูมิจึงโผล่ลงไปทะเล แล้วเราก็ต้องว่ายอยู่ในทะเลนั้นตลอดไป ใจนี้ก็เหมือนกัน ใจนี้ต้องอยู่ในโลก ในสังสารวัฏนี้ มันเป็นสถานะ สถานะของบุญกุศล ถ้าทำคุณงามความดี ผลคุณงามความดีให้ผลนั้น เราจะเกิดมีความสุข สุขในสถานะของภพชาติมันเป็นเรื่องน่าพิจารณา พิจารณาว่าชีวิตนี้คืออะไร? ชีวิตนี้เกิดตายๆ ขึ้นมา เราเกิดตายเฉพาะชาตินี้ เรารู้ว่าชีวิตนี้เป็นชาตินี้เท่านั้น

ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ผู้ที่ครูบาอาจารย์ เห็นไหม บุญเพนิวาสนาสุคติญาณ จิตนี้ย้อนอดีตไปได้ตลอดไป ใจนี้ย้อนกลับเข้าไปตลอดว่าภพชาติสะสมมาที่ใจ.. สะสมมาที่ใจ.. ใจเกิดตายตลอด.. เกิดตายมาตลอด.. นั่นนะ เวลาเราโผล่ลงในวิภวภูมิจึงโผล่ลงไปแล้วเราพยายามตะเกียกตะกายอยู่ในน้ำ นั่น เป็นสิ่งที่ไม่มีโอกาสเพราะมันหมุนไปตามกระแส หมุนไปตามอำนาจวาสนาของใจดวงนั้น

แต่ปัจจุบันนี้เราศึกษา เราปฏิบัติธรรม เราเข้าใจธรรมของเรา แล้วเราศึกษาธรรมเข้ามา เรามีโอกาส เรามีโอกาสเราต้องพยายามว่ายเข้าฝั่ง พยายามหาจุดยืนให้ได้ ถ้าเราได้เข้าฝั่ง เห็นไหม ทำเหยียบถึงพื้น การรักษาตัวไว้ในโอชะนี้มันก็เป็นความสบายตัวขึ้นมาหน่อยหนึ่ง แต่ถ้าทำเราไม่ถึงพื้น เราต้องพยายามว่ายอยู่ตลอดไป นั่นเป็นที่ว่าเรื่องของโลกเป็นหมุนไป หมุนไปอย่างนั้นเราต้องประคองตัว มันถึงว่า ชีวิตนี้มันเป็นที่ว่าเราเกิดมาแล้วเราจะได้ประโยชน์จากการเกิดไหม?

นั่นนะ เราเกิดมาพบพระพุทธศาสนา พบธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราไม่นอนจม เราไม่นอนใจกับความเป็นไปของโลก เราถึงต้องพยายามหาทางออกของเรา เราต้องหาทางออก พยายามหาทางออก.. ออก.. ออกจากไหน? ออกไปเรื่องของโลกเขา มันก็เป็นเรื่องของโลก ใครช่วยใครไม่ได้ ความจะออกของเราต้องสร้าง สร้างสมขึ้นมาในหัวใจของเรา นี่ธรรมะละเอียดอ่อนขนาดนั้น ละเอียดอ่อนว่า สิ่งที่จะเป็นประโยชน์ทั้งหมดนี้เป็นนามธรรม สิ่งที่เป็นนามธรรม สิ่งที่ว่าจับต้องไม่ได้เลย เราจะจับต้องขึ้นมาให้ได้ การทำสมาธินี้กับสิ่งเป็นนามธรรมให้เป็นการยืนยันกับใจของเรา

ใจของเราจะยืนยันในความสงบของใจ ความสงบของใจว่า “นี่คือใจ”

สิ่งที่เป็นใจนี้อยู่ที่ความคิดตลอดไป ว่าสิ่งนั้นเป็นกายกับใจนี้ อยู่โดยเข้าใจ โดยความเป็นจริงว่า มันมีกายกับใจอยู่โดยธรรมชาติของอันนั้น สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ป็นธรรมที่ศึกษามา มันป็นธรรมแล้ว เข้าใจตามนั้น เข้าใจกว่าความสัมผัส นานๆ จะสงบสักทีหนึ่ง ภาวนากันความเพียรไม่ต่อเนื่อง ถ้าความเพียรต่อเนื่องเราทำตลอดไป สิ่งนี้ต้องปรากฏ ในเมื่อเกิดความร้อนที่ไหน ความร้อนเห็นใหม่ เราความรู้สึกความร้อนต้องมี อันนี้ความรู้สึกเลยว่าร้อนเราต้องเข้าใจ นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราพยายามทำของเรามันต้องประสบความสำเร็จของเรา มันสงบได้

สรรพสิ่งโลกนี้ มีดต้องมีสว่าง สิ่งที่ว่าพุ่งชานมันตรงข้ามกับความสงบ ใจมันพุ่งชาน ใจมันคิดไปตลอดไป พิจารณาธรรมขนาดไหน ตรีกขนาดไหน ถ้ามันพุ่งชาน พยายามตั้งสติไว้ มันต้องหยุดของมันได้สักครั้งหนึ่ง หยุดของมันได้สักครั้งหนึ่งพอหยุดแล้วมันก็จะเป็นการยืนยันกับใจว่า สิ่งนี้เราก็สามารถทำได้ สิ่งนี้หยุดมาอยู่ในหัวใจของเรา

นั่นมันหยุดให้เราเห็น นั่นปัจฉัตตัง ปัจฉัตตังคือใจสัมผัสแล้วเข้าใจตามความเป็นจริงว่าสิ่งนั้นเป็นประโยชน์ของเรา แล้วจะซึ่งใจมาก บางคนถึงกับน้ำตาร่วง น้ำตาไหลว่า ทำไมสิ่งนี้มันเป็นสิ่งที่มีศรัทธาแล้วมีคุณค่ามาก แล้วเราจะตื่นกับโลกไปทำไม?

เรื่องของโลกหมุนไปตามกระแสของโลก หมุนไปตามกระแสของเขา ตื่นไปตามกระแสของเขา แล้วก็หมุนตามกันไป เราก็ตื่นอยู่อย่างนั้นตลอดไป นั่นเขาไม่ศึกษา เขาไม่เข้าใจของเขา เขาก็วนเวียนในวัฏฏะของเขา เป็นความทุกข์ความร้อนของใจดวงนั้น

แต่การหาความสงบของใจ หาความสุขของใจ นั้นนามธรรมในใจเราเอง สิ่งที่เป็นนามธรรม อากาโรของใจ จะตั้งมั่นได้ จะสมความปรารถนาได้ ถ้าเราจงใจของเรา แล้วเราทำความเพียรของเรา สงบเข้าไปแล้วจะพบเห็นสิ่งใดก็แล้วแต่ เป็นอำนาจวาสนาของแต่ละบุคคล จะเกิดนิमित เกิด ความเห็นนั้น สิ่งนั้นเกิดมาชั่วคราวชั่วคราวในความเห็น แล้วนิमितมันก็มีนิमितต่างๆ กันไป บางคน นิमितเป็นเรื่องเป็นราวมากมาย บางคนนิमितเป็นภาพต่างๆ

สิ่งนั้นเป็นนิमित เราไม่ต้องการ เราเข้าใจแล้วปล่อยวางไว้ ปล่อยวาง เอาใจเราปล่อยวาง สิ่ง นั้นก็ดับไป ถ้าสิ่งนั้นดับไปเรากลับมาที่ “พุทโธ” กำหนด “พุทโธ” บ๊ีบ “พุทโธ พุทโธ” ดึงความรู้สึก มาอยู่ที่ “พุทโธ” ทั้งหมด ภาพนั้นจะหายไปเพราะจิตนี้รู้หนึ่งเดียว สภาวะรู้อันนั้นมันจะเป็นสภาวะ “พุทโธ” อยู่ ถ้ากลับมาที่ “พุทโธ” ผู้นั้นจะไม่มี แล้วเราทำความสงบของใจจนกว่าจะเกิดเป็นภาพ ขึ้นมา

ถ้าเกิดเป็นภาพให้เกิดเป็นกาย เราให้เกิดเป็นกายได้แล้วตั้งภาพกายนั้น วิเคราะห์หิวจี้สิ่งนี้

ผู้จะถึงฝั่ง ฝั่งคือความติดข้องของใจ ความติดข้องในตัวเราเอง เราติดข้องตัวเราเอง เรายึดมั่น ถือมั่นในตัวเราเอง ความไม่เข้าใจของใจ ทุกคนจะเอาตัวรอดไป สิ่งที่จะเอาตัวรอด จะเอาวิชาชีวิต ไว้เพื่อจะเอาความสุขของตัว แล้วจะไม่มีใครรอดได้เลย การยึดมั่นถือมั่นเรานี้ก็เพื่อจะรักษาสงวน เราไว้ เพื่อจะให้เรานี้มีความสุขตลอดไป แต่เพราะความยึดมั่นหาที่พึ่ง ที่พึ่งอันนี้เป็นเรื่องของ วัฏฏะ

สิ่งที่เกิดขึ้นมาในธาตุ ๔ ชั้น ๕ นี้ได้มาเพราะเราเกิดเป็นมนุษย์ สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นมนุษย์นี้เป็น ธรรมชาติในการที่ว่า เป็นผลของกรรม ผลของบุญกุศล เห็นไหม กรรมดี-กรรมชั่วสร้างสมมาแล้ว มันเป็นเรื่องนี้เป็นสภาวะธรรมอันหนึ่ง เป็นความจริงธรรมอันหนึ่ง สิ่งที่ธรรมอันหนึ่งแต่เป็นจริงโดย ความชั่วคราว แล้วไปยึดมั่นถือมั่นให้มีความสุขไป จะพลัดพรากสิ่งใดก็มีความสุข

เราต้องพลัดพรากจากเขาไป สิ่งนี้เป็นความกังวลใจทั้งหมดเลย

สิ่งที่กังวลใจ ถึงว่ามันจะพลัดพราก ต้องยึดไว้เป็นของเรา ถ้าเป็นของเราแล้วมันอุ่นใจ สิ่ง ที่อุ่นใจ อุ่นใจว่าเป็นของเรากลับเป็นที่พึ่งไม่ได้ แต่ถ้าเราวิเคราะห์หิวจี้ในความเป็นจริงว่า ให้จิตนี้ เข้าใจ ให้สิ่งนี้ จิตเข้าใจว่าสิ่งสภาวะตามความเป็นจริงนั้นจริงไหม? จริงในสภาวะแบบใด?

ธรรมบอกว่า “สิ่งนี้เป็นสมมุติ สิ่งนี้เป็นอนิจจัง สรรพสิ่งทั้งหลายเป็นอนิจจังทั้งหมด สิ่งใดเป็นอนิจจัง สิ่งนั้นเป็นทุกข์” กาลเวลาก็เป็นอนิจจัง ความทุกอย่างเป็นอนิจจัง เราอยู่ในกาลเวลาอยู่ในมิติ เห็นใหม่ ๑ วัน... ๒๔ ชั่วโมงเป็น ๑ วัน เราอยู่ของเราอยู่อย่างนี้ แล้วภพชาติต่างๆ เขาก็อยู่ของเขา กาลเวลาก็ต่างๆ กันไป

สิ่งต่างๆ เรื่องนี้เป็นวัฏฏะ เป็นสมมุติเป็นสภาวะที่ใจนี้ไปเสวยภพชาติตรงนั้นเท่านั้น สิ่งที่เป็นสภาวะเสวยภพชาติเท่านั้น สิ่งนี้เป็นที่ซึ่งอาศัยชั่วคราว เป็นจริงโดยสัจจะ โดยสมมุติสัจจะ แต่ไม่ได้จริงโดยธรรม

ถ้าจริงโดยธรรม สรรพสิ่งต่างๆ นี้เป็นไตรลักษณ์ทั้งหมด สรรพสิ่งต่างๆ นี้เป็นสิ่งที่ว่าเราอาศัยชั่วคราวทั้งหมดเลย แล้วถ้าเราเริ่มเห็นสภาวะตามความเป็นจริง มันต้องใคร่ครวญกลับมาสิ่งนี้ถึงต้องให้เห็นสภาวะของกาย ให้เห็นสภาวะของเวทนา สภาวะของจิต สภาวะของธรรม

“สภาวะที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง” กับ “สภาวะที่เกิดเป็นความทุกข์ที่เราเกิดกันอยู่อย่างนี้” เราเป็นความทุกข์ มันเป็นอดีต อนาคต ทุกคนเลยจะมีความทุกข์เวลาเราลัดพรากหรือเราไม่พอใจ สิ่งใด สิ่งนั้นจะเกิดอยู่กับใจแล้วก็อาศัยอารมณ์กับสิ่งนั้น

สิ่งนี้มันเป็นอดีต อนาคต ไม่เป็นปัจจุบันเห็นใหม่ ไม่เป็นปัจจุบันเพราะใจมันไม่เห็นตามสภาวะนั้น เป็นสภาวะผล ผลคือเราทุกข์แล้ว เรารำพึงรำพันว่า “เราทุกข์” เรายึดมั่นถือมั่นสิ่งนั้น มันไม่สมความปรารถนา เราทุกข์...

เราทุกข์นี้เราเห็นสภาวะอย่างนั้นมันไม่เป็นความจริง แต่ถ้าเราเห็นสภาวะธรรม เราเห็นสภาวะเวทนา เห็นสภาวะการเกิดขึ้นแล้วจับสิ่งนี้ไว้ ถ้าจับสิ่งนี้ไว้ มันจะตื่นตื่นกับความรู้สึกของเรามาก ถ้าเป็นปัจจุบันมันจะขนพอง มันจะความสยดสยองใจเข้ามาถึงใจ สะเทือนหัวใจตลอดไป

ถ้าเห็นสภาวะธรรมมันสะเทือนหัวใจ เพื่อให้หัวใจนี้เข้าใจตามความเป็นจริง เข้าใจสิ่งนี้ว่าสิ่งนี้เป็นอนิจจัง สิ่งนี้เป็นสภาวะไตรลักษณ์ที่ไม่มีสิ่งใดฟังได้เลย สิ่งที่ยังไม่ได้เลย เราฟังสิ่งนั้น เรายึดสิ่งนั้น เราก็จะมีความทุกข์กับสิ่งนั้น สิ่งต่างๆ ที่ยึดนี้ต้องเป็นความทุกข์ทั้งหมด

สิ่งที่เป็นความทุกข์เพราะไม่สมความปรารถนา แล้วสิ่งที่เป็นความสุขเกิดจากตรงไหนในเมื่อสิ่งนั้นเป็นความทุกข์ สิ่งที่เกิดเป็นความสุขเพราะสิ่งเห็นตามความเป็นจริงว่าสิ่งนี้มันเป็นเรื่องไตรลักษณ์ มันเป็นเรื่องสมมุติ เห็นตามความจริงแล้วปล่อยวางเป็นครั้งเป็นคราว

สิ่งที่จิตปล่อยวางธาตุขันธ์เป็นครั้งเป็นคราวเป็นอิสรเสรีภาพ นั่นสภาวะของธรรม จิตของผู้ประพฤติปฏิบัติสูง สูงขึ้นอย่างนี้ ถ้าจิตของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติสูงขึ้นมา จะเห็นสภาวะต่างๆ นี่เป็นคุณธรรม เป็นธรรม เป็นคุณ เป็นความกระทบขึ้นมาให้กระทบเข้ามาถึงใจ สภาวะต่าง ๆ มองเห็นสภาวะต่างๆ แล้วย้อนกลับมาที่ใจ เปรียบเทียบ...เปรียบเทียบว่าสิ่งนั้นเป็นอย่างไร

แต่ถ้าหัวใจเราไม่พัฒนาขึ้นมา โลกเป็นอย่างนั้น โลกเห็นเรื่องต่างๆ เรื่องของโลกมันก็เป็นเรื่องของโลก เวลาพระออกไปบิณฑบาต ออกไปบิณฑบาตตอนเช้าอย่างนี้ สภาวะของโลกเขาเกิดสิ่งต่างๆ เขามีสิ่งต่างๆ พระจะจับสภาวะสิ่งนั้นแล้วให้เข้ามาปลงธรรมสังเวชของใจ ให้ใจเห็นสภาวะแบบนั้นว่ามันเป็นเรื่องน่าสลดสังเวช สังเวชเพราะสิ่งต่างๆ นี่มันเป็นวัฏวน วนไปตามสภาวะแบบนั้น แล้วเราก็ต้องสภาวะ...เราเห็นสภาวะนั้น ย้อนกลับมาที่ใจ

ถ้าจิตของคนสูงขึ้นมา พิจารณาขึ้นมา สิ่งใดๆ จะเป็นธรรมทั้งหมดเลย พิจารณาสິงใดก็เป็นธรรม สะเทือนหัวใจ สะเทือนหัวใจ นี่ปัญญามันออกก้าวเดินอย่างนี้ สภาวะของปัญญาก้าวเดิน ก้าวเดินตามสภาวะที่เกิดขึ้น แล้วสลัดปล่อยทิ้งเข้ามา ปล่อยทิ้งเข้ามา ปล่อยทิ้งสภาวะต่างๆ เข้ามา

ฉะนั้น ผู้ถึงฝั่งจะถึงฝั่งอย่างนี้ ถึงฝั่งเพราะว่าสิ่งที่เป็นนามธรรมยึดแล้ว ยึดสิ่งที่เป็นวัตถุ ธาตุขันธ์ เห็นไหม ธาตุ ๔ นี่เป็นวัตถุทั้งหมดเลย เป็นสิ่งที่ว่าเป็นสิ่งที่จับต้องได้ สิ่งที่เป็นของเรา ร่างกายของเรา ความคิดของเรา ต่างๆ นี่ต้องเป็นเรา

แต่ความจริงแล้วสิ่งนี้เกิดดับเท่านั้น ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ของเรา เรา แล้วมันอาศัยชั่วคราว ชั่วคราวเท่าสิ่งที่อาศัยอยู่ เราต้องอาศัยสิ่งนี้เป็นดำรงชีวิตนี้โดยธรรมชาติความจริง นี่ความลึกซึ้ง ลึกซึ้งตรงนี้ ธรรมะลึกซึ้ง ลึกซึ้งที่ว่าให้เราเข้าใจสภาวะของเรา แม้แต่สิ่งที่ติดอยู่กับเราก็กไม่ใช่ของเรา

ถ้าไม่ใช่ของเรา ให้เห็นมันปล่อยวาง จิตนี้เห็นสภาวะตามความเป็นจริงแล้วปล่อยวาง ปล่อยวาง ปัญญาก้าวเดินไปเรื่อย ก้าวเดินไปเรื่อยจนกว่าถึงที่สุด ถึงที่สุดทำเหยียบพื้นขึ้นมา มันจะปล่อยวางสิ่งนี้ สิ่งนี้ปล่อยวางหลุดออกไป

สิ่งที่ปล่อยวางหลุดออกไป ปล่อยวางเพราะสภาวะของปัญญา ปัญญาพอกมกล้าขึ้นมาจะ สมุจเฉทปหานสิ่งนี้ขาดออกไปจากใจ จะต้องขาดออกไปจากใจ เรื่องของสภาวะตามความเป็นจริง ของของเรานี้แหละ สิ่งที่เป็นวัตถุนี้มันจะปล่อยวางได้ พอจิตปล่อยวางสิ่งนี้แล้วความสุขของใจ มัน ปล่อยวางในความยึดมั่นถือมั่น

พอปล่อยความยึดมั่นถือมั่น มันก็เป็นอิสระเสรีภาพของมันใช่ไหม “จิตนี้ไม่ใช่กาย กายนี้ ไม่ใช่จิต” ต่างอันต่างอยู่ ต่างอันต่างตามความเป็นจริง ปล่อยวางเวี้งว่าง เวี้งว่างจากความยึดมั่นถือ มั่นทั้งหมด เวี้งว่างจากความล่งเลตงสัย เวี้งว่างจากความเกาะเกี่ยวต่างๆ ปล่อยวางเป็นอิสระเข้ามา เป็นตัวของตัวเอง ไม่ได้เกาะเกี่ยวสิ่งใด ไม่ต้องอาศัยสิ่งใดเลย ทำไมไม่มีความสุขล่ะ?

แต่เดิมหาความสุขเพราะต้องให้เป็นเพื่อนเป็นมิตร เห็นไหม ที่เราทำความสงบของใจไม่ได้ เพราะใจเป็นคู่ ใจนี้เป็นเพื่อนสอง เพื่อนสองคือความคิดกับใจนั้นเป็นคู่เคียงกันไป สิ่งที่อยู่เคียงกันไป ถึงกระทบกระทั่งกันตลอดไป เรา-เขา ขึ้นชั้กับจิตกระทบกระทั่งกันแล้วความคิดเกิดขึ้นปรุง แต่งกันตลอดไป

แต่ถึงที่สุดทำความสงบของใจแล้วจะเป็นหนึ่งเดียว นี่สัมมาสมาธิเป็นหนึ่งเดียวขนาดนั้น ปล่อยวางทั้งหมด “ปล่อยวางโดยอำนาจของสมาธิ” กับ “การปล่อยวางด้วยนามธรรม” จิตนี้ปล่อย วางธาตุขันธ์ นี่ความปล่อยวาง ปล่อยวางออกมาจนไม่ต้องอาศัยสิ่งใด จะเป็นอิสระของตัวเอง

ขณะที่ว่าเป็นอิสระในขณะนั้น นี่ความสุขเกิดขึ้นอย่างนี้ เกิดขึ้นจากความเวี้งว่าง เกิดขึ้นจาก ความว่าง เกิดขึ้นจากความไม่เข้าไปยึดมั่นถือมั่นตัวตนว่าเป็นเรา ไม่ถือว่าร่างกายนี้เป็นเรา ร่างกายนี้ เป็นสิ่งที่อยู่อาศัย สิ่งที่เครื่องอยู่อาศัย อาศัยกันไปเท่านั้น สิ่งนี้อาศัยกันไปเพราะเรายังมีชีวิตอยู่ก็ต้อง อาศัยสิ่งนี้ นี่เข้าใจตามความเป็นจริง ธรรมนี้จะเข้าใจสภาวะนี้ทั้งหมดเลยด้วยปัญญา

สิ่งที่ด้วยปัญญา ปัญญาของแต่ละบุคคล ปัญญาของบุคคลคนนั้นเกิดปัญญาขึ้นมาก็เป็น สมบัติของบุคคลนั้น ธรรมะเกิดจากใจดวงไหน ใจดวงนั้นเป็นสิ่งที่ว่าเข้าใจเรื่องอย่างนี้ เข้าใจเห็น สภาวะตามความเป็นจริงแล้วปล่อยวาง...ความสุขเกิดจากตรงนี้ไง

“ผู้เข้าฝั่ง” เข้าถึงฝั่งแล้วพยายามยกตัวเองขึ้นสูงขึ้นไป ทวนกระแสเข้าไปจนถึงฝั่ง ฝั่งของ หัวใจไม่ใช่ฝั่งของโลกเขา ฝั่งของโลกเขามีขอบเขต เป็นฝั่ง อันนี้มันเป็นฝั่งของหัวใจ หัวใจนี้ น้ำ

เวลากระเพื่อมออกไป ลูกคลื่นกระเพื่อมขนาดไหน มันจะซัดเข้าหาฝั่ง ซัดเข้าหาฝั่งแล้วมันก็เกิดคลื่นตลอดไป ในหัวใจก็เหมือนกัน ความคิดของใจ ในกิเลสในหัวใจ มันก็เกิดคลื่นในหัวใจตลอด ถ้าคลื่นในหัวใจเกิดขึ้นมา เราต้องจับสภาวะอันนั้นให้ได้ จับสภาวะคลื่นในใจว่าคลื่นในใจนี้เกิดขึ้นได้อย่างไร สิ่งที่เป็นคลื่นในใจเกิดขึ้นมาสภาวะแบบไหน?

นั่นความคิดอันอย่างละเอียด กิเลสอย่างละเอียดในหัวใจมันจะเกิดความปั่นป่วนในใจของมันขึ้นมา ความสุขอันเป็นความสุขนั้นมีความสุขมาก แล้วมีความปรารถนา ความปรารถนาจะเข้าถึงฝั่งให้ได้ พยายามแสวงหาของตัวเอง สิ่งที่แสวงหาของตัวเอง นั่นความคิดต่างๆ เกิดขึ้น มันก็ต้องเกิดการกระทำ

ในเมื่อเราสร้างสมขึ้นมา เราตั้งใจขึ้นมาแล้ว เรากระทำสิ่งที่ว่าเราจะสร้างสมขึ้น สร้างมรรคขึ้นมาให้ได้ ความเป็นมรรคขึ้นมาเกิดขึ้นมาจากใจ เราต้องทำความสงบของใจขึ้นมาให้ลึกซึ้งเข้าไป มรรค ๔ ผล ๔

มรรคอย่างหายาบ เราใช้ผลงานไปแล้ว มันจะหมดพ้นออกไป เราต้องสร้างมรรคตัวใหม่ขึ้นมา มรรคตัวใหม่ของเรา คือสกิทาคามรรค สิ่งที่เป็นสกิทาคามรรคต้องสูงขึ้นไป ความสงบของใจก็ต้องสูงขึ้นไป สิ่งที่สูงขึ้นมาเราต้องสร้างสม กำหนดรักษาหัวใจ ตั้งมันให้ได้ ถ้าใจตั้งมันได้ มันจะเริ่มมีผลงานของเรา ผลงานของใจ

ถ้าใจไม่มีผลงาน ย่ำอยู่กับที่ มันมีความเบื่อหน่าย การประพฤติปฏิบัตินี้ สิ่งที่ไม่ได้ผลขึ้นมา มีความเบื่อหน่าย เราต้องพยายามสร้างกำลังใจของเราขึ้นมา สร้างกำลังใจ สร้างโอกาสของใจ สิ่งที่ว่ามันไม่ได้ผลเพราะเราความเพียรไม่พอ เพราะอำนาจวาสนา เพราะจังหวะของเราไม่ได้

ถ้าเราทำของเราพอดี เห็นไหม มัชฌิมปฏิปทา ความเป็นกลาง กลางของใจ ไม่ใช่กลางของเรา กลางของเรา เราปรารถนา ปรารถนาจะให้สมประโยชน์ของใจ ถ้าเรานี้เป็นกลาง เราคาดหมายว่า สิ่งนั้นจะเป็นกลาง สิ่งนี้จะเป็นอย่างกลาง ขณะกระทำนี้เป็นกลางของแต่ละบุคคล เราเดินจงกรม เห็นไหม เดินจงกรมนี้สมาธินี้มันก็ต่างกัน กริยาต่างกัน ความสงบของใจก็ต่างกัน ความเป็นกลางก็ต่างกัน

สิ่งที่เป็นความสงบของใจในการเดินจงกรม เราตั้งสติไว้แล้วเราเดินไป เดินไปให้ร่างกายมัน หมุนทำงานของมันไป แต่หัวใจเดินจงกรมเพื่อเอาความสงบของใจ ร่างกายเคลื่อนไหวให้ เคลื่อนไหวไป ตั้งสติไว้ มันก็เป็นกลาง เป็นกลางในการเดินจงกรม นั่งสมาธิกำหนดตั้งสติไว้ กำหนด “พุทโธ” ก็ได้ กำหนด “ความรู้สึกอานาปานสติ” นี่มันก็เป็นกลาง เป็นกลางของการนั่งสมาธิ

การเป็นกลางแต่ละอย่างก็ไม่เหมือนกัน แล้วความเป็นกลางของเราแต่ละครั้งก็ไม่เหมือนกัน จิตสงบแต่ละครั้งก็ต้องแตกต่างกัน ผลขนาดไหนจิตนั้นสงบได้ มันก็เป็นกลางของครั้งนั้นต่อไป สิ่งนี้ก็เป็นอดีตไปแล้วถ้ามันพ้นจากอดีตไป เราก็ต้องตั้งปัจจุบันของเราตลอดไป เราไม่คาดหมายต้องการปรารถนาสิ่งใด

ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติเป็น จะทำหน้าที่ตามความเพียรของเราเท่านั้น แล้วจิตจะสงบเอง จิตสงบเองๆ ตั้งมั่นๆ ขึ้นมาแล้วยกขึ้นวิปัสสนาอย่างเดียว วิปัสสนาด้วยใช้ปัญญา ปัญญาอย่างหยาบ-ปัญญาอย่างกลาง-ปัญญาอย่างละเอียด-ปัญญาอย่างละเอียดสุด มันจะพิลึกพิลั่นออกไป ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ จะเห็นสภาวะสิ่งนี้ สภาวะปัญญาสิ่งนี้เกิดขึ้นมาได้อย่างไร? มันเป็นเรื่องที่ลึกซึ้งมาก ลึกซึ้งที่ว่ามันเป็นขั้นเข้ามา เป็นละเอียดเข้ามา

วุฒิภาวะของใจ ใจสูงขึ้นเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไปเพราะการประพฤติปฏิบัติ เพราะในการแยกแยะเรื่องราวเรื่องขั้น เรื่องราวเรื่องขั้นเท่านั้น สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ว่ามันเกิดดับในหัวใจ มันเป็นเรื่องเครื่องอาศัย เหมือนกับวัตถุ เห็นไหม เครื่องยนต์กลไก เครื่องยนต์กลไกทุกอย่างเวลามันใช้งานของมันไป มันใช้งานของมันไป มันต้องหมดอายุ สิ่งของมันหมดอายุ เราก็ซ่อมแซมตลอดไป

ร่างกายเราก็เหมือนกัน มันต้องหมดอายุขัยของมัน เราก็จะซ่อมแซมร่างกายของเราเพื่อจะให้เราคำรงชีวิตอยู่ แต่เครื่องยนต์กลไกมันไม่มีหัวใจ ร่างกายของเรามีหัวใจ มีอยู่ส่วนภายใน ธาตุ ๔ ขั้น ๕ นี่ก็เหมือนเครื่องยนต์กลไกนั่นล่ะ มันทำงานของมันตลอดเวลา ทำงานแล้วมันสะสมมันมาให้มาอยู่ที่อายตนะ ทุกข์ต่างๆ กระทบแล้วมันต้องสะสมลงมาที่ใจ

ใจจะรับรู้สิ่งนี้ รับรู้สิ่งนี้ รับรู้แล้วสะสมไว้ที่ใจ สะสมไว้ที่ใจ...เวลาใจมันถึงไม่อาศัยอายตนะ มันก็คิดของมันได้ ตา หู จมูก ลิ้น กายไม่ต้องเห็นสิ่งใด อยู่เฉยๆ ใจมันก็คิดของมันเพราะมันมีข้อมูลเดิม สิ่งที่เป็นข้อมูลเดิมนี่ มันเกิดขึ้นมาจากใจ แล้วกิเลสมันชอบสิ่งใดมันก็เอาสิ่งนั้น

ขึ้นมาคิดตลอด สิ่งที่เกิดขึ้นมา มันก็กังวลใจตลอดไป นั่นเป็นสิ่งที่ย้อนกลับเข้ามา เราต้องชำระ
สิ่งนี้ มันถึงว่าเครื่องยนต์กลไกที่เขาใช้อยู่เป็นเครื่องยนต์กลไก

ถ้าเราทำเป็นชีวิตเราเหมือนเครื่องยนต์กลไก เราก็ติดอยู่แต่ในขั้น ตามความคิดออกไป อยู่
แต่ในขั้นไม่ย้อนกลับเข้ามา เราจะมีหัวใจอีกตัวหนึ่ง หัวใจจากตัวขั้นไม่ใช่ใจ ขั้นกับใจเป็นคน
ละส่วนกัน เราย้อนกลับเข้ามา เครื่องยนต์ให้เป็นเครื่องยนต์ เราซ่อมแซมแล้วรักษาไป แล้วเราดูการ
เกิดดับ สิ่งที่เราเฝ้ามองการเกิดดับอย่างนั้น เราจะเห็นสภาวะของใจอีกชั้นหนึ่ง

ถ้าเห็นสภาวะของใจอีกชั้นหนึ่งนั้น ปัญญาจะเกิดขึ้น ปัญญาจะเกิดขึ้นจากการเราเห็นสภาวะ
แบบนั้น แล้วเราก็ต้องแยกแยะสิ่งนั้น แยกแยะจนเข้าใจ เข้าใจว่าสภาวะเกิดดับมันเป็นอย่างไร มัน
เป็นอย่างไร แล้วสิ่งใดเกิดก่อน สิ่งใดเกิดหลัง มันจะเห็นสภาวะเกิดดับ สิ่งใดเกิดก่อน สิ่งใดเกิดหลัง
เกิดดับแบบเครื่องยนต์กลไกนั้นมันแบบนั้น

แต่มันเป็นสิ่งที่มีชีวิต สิ่งที่มีกิเลสขับเคลื่อน ขับเคลื่อนให้สิ่งนี้ผูกมัดไปกับความรู้สึกของ
เรา เราจะรู้สึกต่างๆ แล้ววนกลับมายึดมั่นถือมั่นในความรู้สึกนั้น อุปาทานไม่เข้าใจในสิ่งนั้นแล้วก็
หลอกลวงตัวเอง การคาดหมายตัวเอง ตัณหาความทะยานอยากเป็นสมุทัย สิ่งที่เป็นสมุทัยเป็นกิเลส
ในหัวใจนี้มีอยู่โดยดั้งเดิม เราจะปฏิบัติธรรมหรือไม่ปฏิบัติธรรมมันก็มีอยู่ ถ้าไม่ปฏิบัติธรรมมันก็ยัง
มีอำนาจรุนแรงไปตามประสาของมัน แต่ถ้าเราปฏิบัติธรรม เราบังคับ เราพยายามฝืน ฝืนนี้คือฝืน
กิเลส ถ้าเราฝืนได้มากขนาดไหน คนนั้นมีโอกาสมากที่สุด

การฝืนความรู้สึก การฝืนหัวใจ การฝืนความต้องการของเรา นั่นคือการฝืนกิเลสทั้งหมด ถ้า
เราฝืนกิเลสบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า กิเลสนั้นมันก็ต้องเบาตัวลง เบาตัวลง เพราะมันได้รับการฝืน
ฝืนโดยธรรม ธรรมนี้ฝืน ฝืนมาตลอดไป ตลอดไป สิ่งนี้ฝืนเข้ามา นั่นฝืนกิเลสแล้ว แล้วจับต้องสิ่งนี้
ได้ แยกแยะกิเลสอีกชั้นหนึ่ง แยกแยะกิเลสว่าความผูกพันของกายกับจิต สิ่งที่ว่าปล่อยวางเข้ามานั้น
ตัวตนของเราปล่อยวางสิ่งนั้นเข้ามา แต่หัวใจมันไม่เข้าใจตามสภาวะความเป็นจริง

พอแยกแยะเข้าไปเห็นสภาวะตามความเป็นจริง สิ่งนี้กลับคืนสภาวะของเขา ดินเป็นดิน น้ำ
เป็นน้ำ ลมเป็นลม ไฟเป็นไฟ ธาตุ ๔ เป็นธาตุ ๔ ขั้นเป็นขั้น แล้วใจที่เข้าไปรับรู้ต่างๆ มันก็จะ
ปล่อยวาง ปล่อยวาง ปล่อยวางหลายครั้งเข้า หลายครั้งเข้า ต้องหลายครั้งเข้า ถ้าปล่อยวางครั้งหนึ่ง

มันก็จะปล่อยวางครั้งหนึ่ง แก่นของกิเลสมันจะจับต้องสิ่งนี้แล้วมันจะอยู่สภาวะของมัน นี่เป็นเรื่องของใจ เรื่องอย่างนี้มันเกิดดับในหัวใจของเรา ทำไมเราไม่รู้ ทำไมเราไม่เห็น

เราศึกษาธรรมเขตตลอดมา สิ่งนี้เกิดขึ้นมาตลอดเวลา มันสะเทือนได้ งานของเรามีแค่นี้ มีแค่ว่าเราจับกายกับใจของเราแล้ววิปัสสนาใคร่ครวญออกไป ใคร่ครวญตามความเป็นจริงว่าให้มันสภาวะเกิดให้เห็นตามความจริง จนถึงที่สุดมันแปรสภาพกลับสภาวะเดิม ใจจะปล่อยวางสิ่งนี้ กายกับใจนี้ “กายเป็นโพธิ จิตเป็นกระจกใส” จะอยู่ขั้นตอนนี้

ขั้นตอนนี้ว่าระหว่างกายกับใจปล่อยวางกันโดยสังจะความจริง “กายนี้เป็นกาย จิตนี้เป็นจิต” จะเว้งว่างหมดเลย ปล่อยสภาวะนี้ออกไป กามราคะปฏิฆะนี้อ่อนลง อ่อนลงจากหัวใจ หัวใจนี้อ่อนลงแล้วความรู้สึกของตัวปล่อยวางหมด นี่เก๋ๆ เขินๆ อยู่ในหัวใจนั้น คิดพันได้ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติติดตรงนี้ มันจะปล่อยวาง ปล่อยวางสิ่งต่างๆ เข้ามา ที่เป็นวัตถุเข้ามาทั้งหมด แล้วมันจะเว้งว่างหมดเลย แล้วเข้าใจว่าสิ่งนี้เป็นธรรมไป

นี่จะเข้าฝั่ง จะพยายามให้ไปถึงฝั่ง แต่โดนคลื่นในหัวใจนี้กั้นไว้ กั้นว่าสิ่งนี้คือฝั่ง นี่เป็น “ฝั่งเทียม” ฝั่งที่ใจสร้างขึ้น ฝั่งที่กิเลสสร้างขึ้นมาให้หัวใจหลงไปว่าสิ่งนี้เป็นฝั่ง ถึงฝั่งแล้ว ปล่อยร่างกายเข้ามาทั้งหมด ปล่อยวัตถุเข้ามาทั้งหมด หัวใจนี้เป็นอิสระ เป็นความว่างแล้ว อันนี้คือฝั่งของใจ ถ้าถึงฝั่งของใจ ก็ต้องรักษาความว่างนั้นตลอดไป สิ่งนี้เป็นความว่างแล้วรักษาตลอดไป รักษาความว่างไว้ เพราะกิเลสในหัวใจ มันคลื่นในหัวใจ มันเป็นคลื่นที่ละเอียดที่เราไม่เข้าใจ

แต่ถ้าเรามีครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์บอกว่า “สิ่งนี้ปล่อยวาง ปล่อยวางสิ่งต่างๆ เข้ามา แล้วที่ว่าขั้นอันละเอียดในหัวใจนั้นมันอยู่ที่ไหน?” สิ่งที่เป็นขั้นอันละเอียด ย้อนกลับเข้ามา ถ้าย้อนกลับเข้ามา มันจะเข้ามาถึงคลื่น ถ้าเห็นคลื่นมามันก็จะเห็นสภาวะ ถ้าไม่เห็นคลื่นมันก็จะว่างอยู่อย่างนั้น แล้วสภาวะว่างนี้จะว่างหมด

งานในการประพฤติปฏิบัติในความว่างนี้ ว่างมีความสุขมาก เราต้องการความว่าง แต่ความว่างอันนี้มันเป็นความว่างที่กิเลสมันหลอกว่าว่าง กิเลสอันละเอียดคนะ กิเลสอันอย่างหยาบนั้นมันเป็นสภาวะมันปล่อยวางมาจริง กิเลสอย่างละเอียดในหัวใจว่าสิ่งนี้เป็นความว่าง เข้าใจสภาวะแบบนั้น นี่จะหลงไปอย่างนี้ จะหลงไปแล้วก็ไปกับโลกเขา ไปกับโลก สิ่งนี้เป็นโลก โลกเพราะอะไร โลกเพราะเรื่องนี้มันยังเป็นเรื่องของการเกิดและการตาย สิ่งนี้ยังหมุนเวียนในโลก วัฏฏะยังมีอยู่ สิ่ง

การเกิดการตาย เชื่อของภพยังอยู่ในหัวใจทั้งหมด เชื่อของภพอยู่ในหัวใจ ใจนี้ต้องไปตามกระแสของเชื่อนั้น สิ่งที่เชื่อนั้นก็ต้องลากใจนั้นไป

แต่ผู้ที่ประพฤติกปฏิบัติไม่เข้าใจสิ่งนั้น ก็รักษา รักษากิเลสไว้ด้วยความพอใจนะ เราพอใจความว่างของเรา เราพอใจความสุขของเรา เรายุทธาสสิ่งนั้นเข้าไป สิ่งนี้กิเลสในการประพฤติกปฏิบัติ จะเข้าถึงฝั่ง มันยังเข้าถึงมีฝั่งเทียมๆ เข้ามาหักกันเราได้

ถ้าเราไม่ใคร่ครวญ ไม่มีความละเอียดอ่อน ถ้ามีความละเอียดอ่อน รักษาไป รักษาไป มันต้องมีสิ่งต่างๆ สะเทือนหัวใจ ถ้าสะเทือนหัวใจ พอเรา กิเลสมันเกิด มันจะเกิดความรู้สึก ถ้าเกิดความรู้สึกได้มันจะปล่อยวาง ปล่อยวางด้วยอำนาจของการรักษานะ

ถ้ารักษาจิตใจไว้ เหมือนกับพระอรหันต์ เหมือนกับความไม่มีกิเลสในหัวใจเลย เพราะเราใช้สติรักษาใจให้มันว่างไว้ สิ่งที่เป็นความว่าง แต่เรื่องของกิเลสมันก็อยู่ในหัวใจ มันเกิดดับเกิดดับในหัวใจ มันมีความรู้สึกอยู่ในหัวใจ

ถ้าวันไหนเรามีสติแล้วเราค้นคว้าสิ่งนั้นเข้ามา สิ่งนี้ไม่ใช่ความว่าง สิ่งนี้มันมีตัวของกิเลสซ่อนอยู่ในความว่างนั้น ถ้าสิ่งที่มีกิเลสซ่อนอยู่ในความว่างนั้น จับเรื่องของกิเลสได้ นี่ถ้าจับเรื่องของกิเลสได้ กิเลสมันจะแสดงตัวมันอย่างเต็มที่เลย ถ้าเราไม่เห็นหน้าเขา เขาจะหลบซ่อนอยู่ในหัวใจของเรานี้ หลบซ่อนแบบมิดชิด แล้วก็ให้เราหลงไหลไปในความรู้สึกของเรา เข้าใจในความรู้สึกของเรา ให้เราเสียเวล่ำเวลาในการประพฤติกปฏิบัติ ให้เราหมดโอกาสในการประพฤติกปฏิบัติ

ในการประพฤติกปฏิบัติต้องกลับเข้ามาจับต้อง การขุดคุ้ยหากิเลส อำนาจวาสนาของผู้ที่ปฏิบัติ มันอยู่ตรงนี้ อยู่ตรงที่ว่าเราจะเริ่มงานของเราได้ไหม ถ้าเราเริ่มงานของเราได้ เราจะมีเกิดใช้ปัญญาในการพาดฟันกับกิเลส ถ้าเราไม่ใช่เริ่มใช้ปัญญาพาดฟันกับกิเลส เราเพียงแค่รักษาใจไว้ รักษาใจไว้

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปเรียนกับอาจารย์ดาบส เห็นไหม ความสงบของใจสมาบัติทำได้ทั้งนั้น เขาก็มีความสงบของใจ เขาก็มีความว่าง แต่เขาไม่สามารถชำระกิเลสของเขาได้เลย พระเวททัตถจริญญาน โลกียัจจนหะเหินเดินฟ้าได้ แต่ก็ไม่ได้ชำระกิเลสเลย

กิเลสมันถึงละเอียดอ่อน ละเอียดอ่อนที่ว่าเราต้องพยายามเริ่มต้นงานของเราได้ ถ้าเราเริ่มต้นงานของเราได้ เราจับสิ่งนี้ได้ ปัญญาในการวิปัสสนาเกิดจากตรงนี้ เกิดจากการที่ว่าเราจับต้องกิเลสได้ เราขุดขุยกิเลสจนจิตนี้เห็นสภาวะกาย เวทนา จิต ธรรมนั้นแหละคือตัวกิเลส

สิ่งที่กิเลสอาศัยอยู่สิ่งนี้ สิ่งนี้ก็ไปเป็นกิเลสไปด้วย แต่ถ้าเราชำระกาย เวทนา จิต ธรรมจนสะอาดบริสุทธิ์ นั้น เวลามันเรื้อนมันว่าง มันก็ชำระสิ่งนี้ออกไปว่าง ถ้าว่างจากกิเลสด้วย สิ่งนี้ก็อยู่ก่อกำเจินๆ ของเขา แต่ถ้ามีกิเลสอยู่ สิ่งนั้นต้องเป็นกิเลสแน่นอน เพราะกิเลสแสดงตัวจากตรงนี้ กิเลสแสดงตัวในธาตุในขันธเราเท่านั้น แสดงตัวจากตรงนี้แล้วก็ไปติดสิ่งต่างๆ

ถ้าเราไม่ประพฤติปฏิบัติ มันก็เป็นเรื่องของโลก การคิดต่างๆ แล้วส่งกระแสออกไป แต่เพราะเราทวนกระแสกลับเข้ามาในเรื่องของรูป รส กลิ่น เสียงต่างๆ เราปล่อยวาง เราอ่อนกลับเข้ามา สิ่งที่ย้อนกลับเข้ามา ย้อนกลับเข้ามาที่ใจ สิ่งที่ย้อนกลับเข้ามา มันก็ย้อนกลับเข้ามาจับภายใน นั่นภายในคือตัวกิเลส

สิ่งที่เป็นกิเลส กิเลสคือความที่ทำไมทำให้เราทุกข์ยาก กิเลสทำให้เราเกิดมา สิ่งที่มีกิเลสแล้วมันเป็นเรา กิเลสนี้เป็นเรา เราเป็นกิเลสอยู่ด้วยกัน เพราะใจนี้เกิดมามันพร้อมกับกิเลส เวลาเกิดขึ้นมา “อวิชชา บัณฑิต สัจจารา” อวิชชากับใจนี้ต้องหมุนเวียนไปตลอดไป สิ่งนี้มีอยู่กับทุกดวงใจ เวลาชำระกิเลสต้องชำระออกจากดวงใจเหมือนกัน

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา ตรัสรู้ธรรมเพราะฆ่ากิเลสหมดออกไปจากใจ ใจดวงนั้นก็มิอยู่ แต่ใจดวงนั้นไม่มีกิเลส กิเลสมันถึงทำให้สิ้นไปจากใจได้ จะออกไปจากใจทั้งหมด เราเกิดตายเกิดตายขึ้นมา เราเกิดตายมาแต่เกิดตายมาด้วยบุญกุศล เกิดตายมาถึงที่สุดแล้วได้พบพระพุทธศาสนา มีการประพฤติปฏิบัติธรรมขึ้นมา

ถ้ามีการประพฤติปฏิบัติธรรม เกิดขึ้นจากที่ไหน?

เกิดขึ้นจากความพอใจของเรา เราศรัทธา เราตั้งใจ เราก็จะได้ประพฤติปฏิบัติ ถ้าเราศรัทธา แต่เราไม่ตั้งใจ สักแต่ว่าทำเห็นไหม เวลาประพฤติปฏิบัติ สักแต่ว่าทำกัน ให้กิเลสมันหลอก หลอกว่าเราต้องปฏิบัติธรรมแล้วปฏิบัติตามกิเลส กิเลสบังคับบัญชาไป ต้องนั่งภาวนาก่อน ต้องเดินจงกรมก่อนแล้วค่อยพักผ่อน นั้น กิเลสให้ทำชั่วคราวชั่วคราว เราไม่ฝืนนี้ ถ้าเราฝืนของเราละ กิเลสจะมี

อำนาจเหนือเราไม่ได้ เรามีกิเลสอยู่ก็จริงอยู่ การประพฤติปฏิบัติเราไม่มีเวลาลำเวลา จะทำตั้งแต่ทำ ความเพียรไป มีขนาดไหนตั้งใจทำความเพียร ทำความเพียรของเราไป ทำไปตลอดไป

ถึงที่สุดถึงจิตจะปล่อยวาง จิตจะแว้งว่าง ปัญญาจะใคร่ครวญขนาดไหน หน้าทีของเราคือ หน้าทีใส่ไฟเท่านั้น เราใส่ไฟไปแล้ว น้ำมันต้องเดือด เราต้มน้ำอยู่ เราพยายามประพฤติปฏิบัติ เรา พยายามทำความเพียรของเรา เราตั้งสัจจะของเราแล้วทำไป ไม่ให้กิเลสมันหลอก กิเลสมันหลอกกว่า “ถึงตรงนั้นต้องเป็นอย่างนั้น ถึงตรงนั้นต้องเป็นอย่างนั้น”

นั่น การคาดการณ์หมาย มันจะไม่สมความปรารถนา

ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติต้องมีความคาด ความหมาย ความอยากโดยธรรมชาติ ความพลั้งพลาด ความไม่เข้าใจของใจดวงนั้น ใจจะไม่เข้าใจตามความเป็นจริงถ้าไม่สมุจเฉทปหาน จะเข้าใจตาม ความจริงเมื่อสมุจเฉทปหานเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป ถึงว่าสถานะความเป็นจริงเป็นอย่างนี้เอง เป็น อย่างที่เราเกิดขึ้นมาในหัวใจ

แต่ถ้าหัวใจยังไม่ “เป็นอย่างนี้เอง” ขึ้นมานี้ มันยังมีความคาดความหมายในหัวใจ สมุทัยอัน ละเอียดนั้นมันจะเริ่มปลิ้นปล้อนให้ใจเรานี้คาดออกไป มันจะไม่ให้เราเข้าถึงวงใน ถึงวงตัวฝั่ง เทียมๆ นั่น ถ้าเราจับตัวฝั่งเทียมๆ ได้ นั่น การเกิดประโยชน์เกิดตรงนี้

การประพฤติปฏิบัติเกิดประโยชน์ในการวิปัสสนา วิปัสสนาที่เราทำกันอยู่ที่ว่าวิปัสสนา วิปัสสนานั้นมันเป็นชื่อ แต่วิปัสสนาในการประพฤติปฏิบัติในการชำระกิเลส มันต้องเห็นตัวกิเลส ต้องชำระกิเลสโดยการพาดฟันกิเลส นี้ความละเอียดอ่อนที่ว่าเป็นขั้นเป็นตอน มรรค ๔ ผล ๔ มัน เป็นอย่างนี้

สติปัญญาเราทำขึ้นไปเรื่อยๆ เป็นขั้นเป็นตอน เห็นไหม “มรรคข้างต้น” สติปัญญา พอสสมควร “มรรคอย่างกลาง” สติปัญญาต้องมากขึ้นกับสติปัญญาถึงเต็มที จนถึงที่สุด ต้อง สติปัญญาร้อยเปอร์เซ็นต์ นั่นอัตโนมัตติทั้งหมดเลย มันจะอัตโนมัตติเข้าไป มันละเอียดเข้าไป เพราะ กิเลสมันละเอียดไปเรื่อยๆ สิ่งทีละเอียดมันลึกซึ้งเข้าไป กลอุบายของมันจะละเอียดมากขึ้นกว่าเก่า มากขึ้นแต่เริ่มต้นมา แต่มันอุบายวิธีการของเรา เราก็ทำของเราขึ้นไป ขึ้นไป จนกว่ามันจะทันกัน ถ้า มันทันกันมันก็ต้องต่อสู้กัน

ในหัวใจของเรา การวิปัสสนาคือวิปัสสนาในหัวใจของเรานะ ในหัวใจของเรา งานเกิดขึ้นที่นี่ เวลากิเลสมันนั่ง กิเลสมันชนะขึ้นมา ในหัวใจของเรามีแต่ความทุกข์ร้อน ทุกข์ร้อนในหัวใจของเรา ประพฤติปฏิบัติไปนี่ร้อนเป็นไฟเลย ว่าสิ่งนี้ทำไมมันเกิดขึ้น ว่าปฏิบัติธรรมมันต้องมีความร่วมเย็น...มีความร่วมเย็นต่อเมื่อธรรมมันเกิด

ถ้ามีความร้อนอันนี้มันเป็นความที่กิเลสมันรุนแรงกว่า มันก็มีความร้อนขับไสให้ใจดวงนี้ไม่สมความปรารถนา แต่ถ้าเราตั้งใจทำไป นี่ฝืนกิเลสอย่างนี้ ฝืนว่าไม่เชื่อมัน มันจะร้อนขนาดไหน ว่าถ้าเราประพฤติปฏิบัติธรรม “ถ้ามันเย็นขึ้นมาถึงจะเป็นธรรม ถ้าเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเป็นความร้อน... ไม่ใช่ เลิกชะ เลิกไว้ทำใหม่ ทำใหม่” นั่น เชื่อกิเลสไปแล้วเราก็จะไม่ได้ผลงานของเรา

จะร้อน จะเย็นก็ทำ สิ่งที่มีมันทำขึ้นมาเพราะเราฝืนกิเลส ฝืนให้มันอ่อนตัวลง กิเลสในหัวใจเราต้องอ่อนตัวลง อ่อนตัวลง ในเมื่อมีการกระทำอยู่ ไฟมันได้เชื้อ มันไหม้สิ่งใดแล้วมันต้องไหม้สิ่งนั้นหมด ถ้าเราจุดไฟของเราติด ไฟเป็นตบะธรรม สิ่งที่เป็นตบะธรรมเผาเผากิเลส ตบะธรรมในหัวใจของเรา เราสะสมขึ้นมาได้ไหม

ถ้าเราสะสมขึ้นมาไม่ได้ เราพยายามก่อขึ้นมา ก่อขึ้นมาให้มันเกิดขึ้นมาให้ได้ ก่อร่างสร้างตัวขึ้นมาจนกว่าเราจะลุกขึ้นมาขึ้นได้ แล้วต่อสู้กับกิเลส ฟาดฟันกับกิเลส แยกแยะสิ่งนี้ออกไป กิเลสเป็นเรา เกิดจากเรา แต่มันเกิดขึ้นจากเรา แล้วมันทำไมมันไม่รักเรา ให้เห็นว่าให้สมความปรารถนา... มันไม่สมความปรารถนาเพราะมันไม่เป็นธรรม ธรรมกับกิเลสมันเป็นข้าศึกต่อกันตลอดไป

เราเกิดมาพบพระพุทธศาสนา เกิดขึ้นมาพบธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเราประพฤติปฏิบัติธรรมขึ้นมา ธรรมเกิดขึ้นมาจากใจของเรา ธรรมเกิดขึ้นมาจากใจของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติสมความเป็นจริง “ปัจจัยตัดตั้ง” ความสงบก็เป็นส่วนหนึ่ง ปัญญาก็เป็นส่วนหนึ่ง ส่วนที่เป็นความสงบกับเป็นปัญญานั้น เวลามันรวมตัวกันแล้วสมุจเฉทปหานเป็นอีกส่วนหนึ่ง ใจที่หลุดพ้นออกไปจากกิเลสเป็นขั้นเป็นตอนเข้ามาก็เป็นอีกส่วนหนึ่ง

ส่วนที่ความรับรู้สึกมันเป็นการต่างกัน มันเป็นสภาวะต่างกันที่ใจนี้รับรู้ขึ้นมา นั่นธรรมเกิดจากใจ เกิดจากใจที่ว่าเราสะสมแล้วมันปล่อยวางขึ้นมาอย่างนี้ ใจจะปล่อยวาง ปล่อยวางเข้ามา ปล่อยวางกิเลสเข้ามา ปล่อยวางกิเลสเข้ามา จากการเราฝืน เราพยายามต่อสู้กับกิเลสที่มันขับไสในการประพฤติปฏิบัติ

เวลาเราประพฤติปฏิบัติ มันขับไล่ด้วย เวลาเราประพฤติปฏิบัติ แล้วเราจะฆ่าเขาด้วย เราจะฆ่ากิเลสในหัวใจของเรา เพราะกิเลสนี้เป็นความหลงผิด กิเลสนี้เป็นนามธรรม เป็นความรู้สึกอยู่ในหัวใจ เราสร้างสมขึ้นมา เราแยกแยะขึ้นมา เพื่อจะให้เห็นเป็นตัวเป็นตน เพื่อจะได้ชำระใจ เพื่อจะได้ประหารอาหารให้กิเลสนี้ออกไปจากใจ

เวลาวิปัสสนาเข้าไปเป็นชั้นเป็นตอนขึ้นไป มันจะปล่อยวาง ปล่อยวาง การปล่อยวางถ้าปล่อยวางด้วยปัญญาะ ปัญญามันใคร่ครวญ “จันท์นี้ไม่ใช่จิต จิตนี้ไม่ใช่จันท์” สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนกันอยู่ในหัวใจนี้ เป็นความชุ่มไปด้วยกาม กามราคะมันติดไปในหัวใจอย่างนี้ สิ่งที่เกิดขึ้นมานี้เพราะมันลุดกระซากลากไป กำลังของเราไม่พอ กำลังของเราไม่พอ ความวิปัสสนาไปมันก็จะเคลื่อนไปตามความเห็นของจิต ความเห็นของกิเลสมันเคลื่อนไป มันจะเคลื่อนไป เคลื่อนไปตลอด

ถ้าเป็นความเห็นของธรรม มันจะชักกลับ มันจะดึงกลับเข้ามา ความนี้เกิดเป็นสิ่งที่เกิดในหัวใจ แล้วมันต้องดับไป สิ่งนี้เกิดดับในหัวใจ มันจะชุ่มไปด้วยกามขนาดไหน ก็ต้องใช้กำลังสมาธินี้ใช้ปัญญาแยกแยะออกไป แยกแยะเรื่องกามราคะในใจนี้

สิ่งนี้เป็นเรื่องของกามราคะในหัวใจเกิดขึ้นมา แล้วชุ่มอยู่ในใจ ชุ่มอยู่ในใจของเรา เรามีความพอใจในความรู้สึกอันนี้ก่อน พอพอใจความรู้สึกอันนี้ก่อนแล้วมันก็ค่อยแผ่กิ่งก้านสาขาออกไปภายนอก แล้วเราพยายามตัดร่นสิ่งที่เป็นกิ่งก้านสาขาของมันเข้ามา เข้ามาสู่ใจ เข้ามาสู่ฐานของมัน ฐานที่มีความรู้สึกนี้ เห็นไหม กิเลสมันเกิดตรงนี้ก่อน

สิ่งที่เกิดขึ้นมา เกิดมาที่ใจเรา เพราะเกิดที่ใจเราแล้วก็เกาะเกี่ยวกับสิ่งอื่นต่อไป ฉะนั้น ใจเราถึงมีประโยชน์ ใจของเราถึงว่าไม่เหมือนกับเครื่องยนต์กลไก เครื่องยนต์กลไก สิ่งที่ใช้งานอยู่ เราเป็นผู้ที่ซ่อมบำรุงรักษาเขา สิ่งนี้มันเกิดขึ้นมา มันเป็นสิ่งที่ว่าเครื่องยนต์กลไก ชาติจันท์นี้มันเป็นกิ่งก้านสาขาที่แผ่ออกไป แต่ตัวของใจคือตัวผู้รับรู้ผล สิ่งที่เกิดเกิดขึ้นมานั้น ผลเกิดขึ้นมาจากใจทั้งหมด สิ่งที่มีชีวิตนี้ถึงมีประโยชน์ตรงนี้ไง

มนุษย์นี้ยิ่งประเสริฐเข้าไปใหญ่เพราะมีกายกับใจ เพราะหัวใจตัวนี้เป็นตัวรับรู้ หัวใจตัวนี้เป็นผู้ที่ทุกข์ยาก หัวใจตัวนี้มีกิเลสขับไล่มาตลอด หัวใจตัวนี้ถึงต้องเรียกร้องให้เราพยายามประพฤติ

ปฏิบัติใจ เรียกร้องให้เราประพฤติปฏิบัติเพื่อจะรักษาหัวใจตัวนี้ เพื่อให้หัวใจตัวนี้ปลอดภัยจากสิ่งที่มีอำนาจเหนือกว่า

กิเลสมีอำนาจเหนือใจดวงนี้ มันถึงบังคับใจดวงนี้ได้ ถ้าเราชำระขึ้นมา เราพยายามวิปัสสนาเข้ามาเพื่อจะให้สิ่งนี้ให้ธรรมชาติของเราประหัดประหารกับสิ่งที่ว่ามันมีอำนาจเหนือใจเรา เราถึงพยายามทำของเรา ทำใจของเรา ทำประพฤติปฏิบัติ เป็นนามธรรม

มรรคเดินตัว เวลามรรคอรียสังขัง กำลังของสมาธิ กำลังของความสงบนี้เป็นพลังงาน พลังงานนี้จะมีเกิดขึ้นมามหาศาล มันจะมีพลังงานมาก แล้วจะแปลกประหลาดกับความเห็นของเรา แปลกประหลาดกับธรรมที่มันเกิดขึ้น “สิ่งนี้เกิดขึ้นได้ด้วยอย่างไร สิ่งนี้เกิดขึ้นได้อย่างไร”

แต่ไม่สงสัย เพราะเราเป็นคนปฏิบัติเอง เราเป็นคนสร้างสมสิ่งนี้ขึ้นมาเอง แล้วเราจะไปสงสัยสิ่งนี้ขึ้นมาได้อย่างไร แต่มันเห็นความว่ามันมหัศจรรย์ มันปล่อยวาง มันปล่อยวางเว้งว้าง เว้งว้างจนเข้าใจหลงผิดได้ เวลาปล่อยวางครั้งหนึ่งก็ว่าสิ่งนี้เป็นผล สิ่งนี้เป็นผลใจ มันจะมีความลึกซึ้ง มีความมหัศจรรย์ ให้ใจนี้มีความสุขแล้วพอใจกับความสุขนั้น เผอเรอไปกับความสุขนั้นสักพักหนึ่ง

ในเมื่อมันมีเชื้ออยู่ เชื้อมันแสดงตัวขึ้นมา อันนี้ก็ไม่ใช่ ไม่ใช่ในการผลของมัน เราก็ต้องวิปัสสนาเข้าไป คือจับอาการของขันธ ๕ จับอาการของอสุภะขึ้นมา ตั้งแล้ววิปัสสนาเข้าไป...สิ่งที่เป็นอสุภะมันปล่อยวาง ปล่อยวาง มันจับต้องได้ มันยังปล่อยไม่ได้ มันฝึกซ้อมได้

แม้แต่ขาดแล้วยังฝึกซ้อมได้ สิ่งนี้ฝึกซ้อมใจตลอด ใจจะต้องฝึกซ้อมกับสิ่งนี้เข้ามาเพื่อให้มันร้อนออกมา จนถึงกับ...ผู้ที่เข้าฝั่งถึงกับใจล้วนๆ ใจ สิ่งที่เป็นธาตุเป็นขันธนี้ มันยังเป็นสิ่งที่กระทบกระเทือนกัน มันจับต้องได้ง่ายแล้วมันก็ต้องวิปัสสนากันไป มันจะเว้งว้าง มันจะปล่อยวาง ขนาดไหน มันปล่อยวางด้วยอำนาจของธรรม อำนาจของธรรมที่มันมีกำลังขึ้นมาแล้วมันวิปัสสนาเข้าไป

นี่กิเลสมันกลัวธรรม กลัวธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วกลัวธรรมของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติที่มันเกิดขึ้นมากับใจดวงนั้นแล้ว ใจดวงนั้นมีธรรม ถ้าใจดวงนั้นมีธรรมเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นมา มันจะมีกำลังสูงขึ้นไป สูงขึ้นไป เพื่อจะชำระกิเลสออกไปจากใจ นั่น เราถึงว่าหัวใจของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติมันเกิดขึ้นมา มันเกิดขึ้นมาจากใจดวงนั้น ใจดวงนั้นถึงมีอำนาจวาสนาใจ

แค่ “ข้างกระดิกหู งูแลบลิ้น” นะ เวลาจิตมันรวมตัว ถ้าจิตมันรวมตัว “ข้างกระดิกหู งูแลบลิ้น” มันสมมุจเทพพานในวินาทีนั้น ถ้าในวินาทีนั้นมันสมมุจเทพพานออกไป กิเลสมันตาย ตายตรงนั้นไง กามราคะขาดออกไปจากใจ ขาดออกไปจากใจอย่างนั้น ขณะที่มันรวมตัวที่มันเป็นไป

แต่เวลาสร้างสมขึ้นมามันทุกข์ยากตรงเราสะสม เราสร้างพลังงานของเราขึ้นไปเพื่อจะให้มันมีกำลังพอ กำลังพอแล้วมันรวมตัวกันเป็นสมมุจเทพพาน ครั้น! ในหัวใจนี่กิเลสขาดออกไปจากใจ กามราคะนี่ขาดออกไปจากใจ ครั้น! ออกไปจากใจนะ

ใจจะเป็นผู้ที่ปล่อยวางหมด ปล่อยวางสิ่งต่างๆ เข้ามาทั้งหมด แล้วก็ปล่อยวางเข้ามานะ นี่มันยังจับต้องสิ่งนี้ได้แล้วพยายามฝึกซ้อม ฝึกซ้อมก็เพื่อให้มันปล่อยวางให้สิ้นซากออกไป เพราะสิ่งที่มันปล่อยวางเข้ามาแล้วมันมีเศษส่วนในหัวใจ “เศษส่วนในหัวใจ” ตรงนี้ตรงที่ว่าผู้ที่ปฏิบัติติดกันตรงนี้ คิดที่ว่าเราปล่อยวางมรรค ๔ ผล ๔ ปล่อยวางสิ่งนี้แล้วเป็นมรรคขั้นที่ ๓ มรรคขั้นที่ ๔ คือขั้นต่อไป คือขั้นฝึกซ้อมแล้วปล่อยวางอีก ปล่อยวางอีก ปล่อยวางจนเว้งว่างหมดเลย

นั่น เข้าใจว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ว่าเราปล่อยวางสิ่งต่างๆ ทั้งหมดแล้ว นี่คือฝั่ง ฝั่งไหน ฝั่งไหน ที่ว่าตัวนั้นเป็นสิ่งที่ว่าความรู้สึกของใจ ใจรู้สึกได้ มันจะเป็นฝั่งได้อย่างไร? สิ่งที่เป็นฝั่ง เห็นไหม ฝั่งของโลกคือฝั่งตรงข้ามสมมุติกับวิมุตติ สิ่งที่เป็นสมมุติเราโดดจากฝั่งๆ หนึ่ง แล้วเราจะพยายามตะเกียกตะกายข้ามพ้นเข้าไปอีกฝั่งหนึ่ง อีกฝั่งหนึ่งเป็นฝั่งวิมุตติ แต่ที่นี่มันเป็นสมมุติในหัวใจทั้งหมด เพราะมันเป็นตอของจิต มันปล่อยวางสิ่งต่างๆ เข้ามา มันปล่อยวางเข้ามาหมดแล้ว มันถึงตัวของมันเอง มันก็เป็นฝั่ง เป็นฝั่งของกิเลส เป็นฝั่งของอวิชชา

สิ่งที่เป็นอวิชชาในหัวใจนั้น มันก็ว่าสิ่งนี้เป็นความว่าง เป็นความว่างไง มันว่างตลอด ถ้าใจเราทรงให้เป็นความว่าง จะเป็นความว่าง จะไม่ว่างต่อเมื่อกิเลสมันแสดงตัว มันจะฟ้องใส มันจะเสร้าหมองขนาดไหน เราก็ไม่รู้ตัว เราตามนะ ตามรักษาสีงนั้นตลอดไป

ผู้ที่เข้าใจนะ มรรค ๔ ผล ๔ เราฝึกซ้อมกับกิเลส เราฝึกซ้อมกับธาตุขันธ์ที่มันเหลือเศษส่วนขึ้นมาแล้วเราปล่อยวางขึ้นมา สิ่งนี้คือการเราทำขบวนการมาครบถ้วนแล้ว ในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มรรค ๔ ผล ๔ เราได้ทำครบถ้วนแล้ว มันรวมขนาดไหนเราก็ปล่อยวางมาหมดแล้ว นั่นเป็นการที่ว่าเราอยู่กับสมมุติอีกตัวหนึ่ง สมมุติของใจที่มันละเอียดอ่อนนั้น

แล้วถ้าไม่มีครูบาอาจารย์สอน รักษาสิ่งนั้นไว้ เวลาตายไปจะเข้าใจเลยว่า อ้อ! “อ้อ” ก็ยังค้าง อยู่ยังติดอยู่ในฝั่งของตัวเอง มันต้องทำลายฝั่งทั้งหมด ทำลายใจทั้งหมด ถ้าทำลายใจทั้งหมด เหมือนกับเรารักษาตัวคน เราเห็นตัวคนเป็นเรา เราเป็นตัวคน มันมีที่ฝั่ง สิ่งที่มีที่ฝั่ง เราพยายาม รักษาไว้ แล้วมันเป็นที่ฝั่งไม่ได้ มันเป็นที่ฝั่งไม่ได้ เพราะมันเป็นเรื่องของสมมุติ มันเป็นเรื่องของ อำนาจของวิญญู

วิญญูนี้มันหมุนไปแล้วมีสิ่งนี้เป็น “รายได้” รายได้ที่เกิดในสภาวะไหนก็รายได้สิ่งนั้น

“รายได้” กับ “รายจ่าย”

รายจ่ายคือชีวิตใจ คือวันเวลาของเราที่ต้องหมดไป สิ่งทั้งหมดไป เราตายไปมันก็ต้องเป็น รายจ่ายที่ว่าต้องไปเกิดสภาวะทุกข์ยาก หรือสภาวะสุขสมบูรณ์ในเรื่องของการทำคุณงามความดี ใน เพื่อสร้างกุศลอกุศลของเราตลอดไป นั่นเป็นผลรายจ่ายของใจดวงนั้น แต่นี่มันปล่อยวางเข้ามาแล้ว มันไปติดตัวมันเอง สิ่งที่ติดตัวมันเองนี้ นั่นก็เป็นว่าถ้าตายไปมันก็จะเข้าใจตัวเอง ก็เป็นรายจ่าย รายจ่ายที่ว่าเราจะต้องไปสุขไปขำหน้า รอวันเวลาไป

แต่ถ้าเราประพฤติปฏิบัติ...จะเข้าถึงฝั่ง ฝั่งของวิมุตติจะต้องไม่มีสิ่งใดๆ สิ่งใดๆ ที่รู้สึก สิ่งใดๆ ที่จับต้องได้นั้นเป็นตัวของใจ เป็นตัวของอวิชา ปัจจยา สังขารา นั้นเป็นฝั่งของสมมุติใจ ฝั่งของ เป็นวัตถุที่จับต้องได้ใจ สิ่งที่จับต้องได้ต้องย้อนกลับ ย้อนกลับเข้ามาดูใจของเรา

ในเรื่องเครื่องยนต์กลไกนั้นมันไม่มีหัวใจ มันก็สร้างคุณสมบัติ แล้วแต่คุณสมบัติของเขาจะมี คุณวิเศษขนาดไหน เขาก็สร้างของเขาได้ขนาดนั้น แล้วก็ไปประโยชน์กับโลก เป็นประโยชน์กับ ผู้ใช้งานนั้น นั่นตัวของเครื่องยนต์กลไกนั้นเขาไม่ได้สิ่งใดๆ เลย เขามีหน้าที่ทำงานของเขาจนกว่า เขาจะชำรุดทรุดโทรมไป แล้วก็ต้องบอบสลายไป หมดเครื่องยนต์กลไกนั้นไป

แต่จิตดวงนี้ไม่เป็นแบบนี้ สิ่งต่างๆ นี้เป็นเครื่องยนต์กลไกที่เราทำมา เราสละเข้ามาทั้งหมด แล้วมันเหลืออะไรในหัวใจ เหลือสิ่งที่ว่า “อวิชา ปัจจยา สังขารา สังขารา ปัจจยา วิญญูณัง วิญญูณะปัจจยา นามะรูปัง”

รูป...รูปของใจ ความรู้สึกของใจอันละเอียดนั้น สิ่งต่างๆ อันละเอียดนั้น

เครื่องยนต์กลไกทำลายหมดแล้ว แต่คิดในข้อมูลของใจดวงนั้น นี่เป็นความลึกลับมหัศจรรย์มาก ลึกลับมหัศจรรย์ที่ว่าตั้งแต่ปล่อยวางสิ่งต่างๆ เข้ามาก็มหัศจรรย์ แล้วในความมหัศจรรย์ของตัวมันเองก็มีมหัศจรรย์ มหัศจรรย์ในตัวมันเอง ถ้าจับต้อง ถ้าเห็นสิ่ง ถ้าเห็นตัวต่อของใจ

แต่ถ้าไม่เห็นตัวต่อของใจนี้ โคนตัวต่อของใจนี้หลอกหลวง หลอกว่าสิ่งนี้เป็นผล สิ่งนี้เป็นผล นี่อำนาจวาสนา ๑ แล้วก็ส่วนที่ว่าครูบาอาจารย์ ๑ จะย้อนกลับเข้ามา พยายามย้อนกลับเข้ามา ย้อนกลับเข้ามาจนถึงจับตัวของใจได้

ถ้าจับตัวของใจได้ นี่มรรคอันสมบูรณ์ไง มรรคร้อยเปอร์เซ็นต์ สัมมาสมาธิกับปัญญาร้อยเปอร์เซ็นต์ สติร้อยเปอร์เซ็นต์ มรรคนี่จะร้อยเปอร์เซ็นต์มาก ร้อยเปอร์เซ็นต์ที่ว่ามันละเอียดอ่อนละเอียดอ่อนจนว่าออกไปเป็นความกระทบไม่ได้เลย มันจะละเอียดอ่อนเข้ามาจนถึงที่สุดแล้วความเป็นไป ทำลายฝั่ง ทำลายสิ่งต่างๆ ทั้งหมด ไม่มีสิ่งใดเหลือหลงในหัวใจนั้น...เป็นวิมุติ

ผู้ถึงฝั่งต้องถึงฝั่งด้วยสิ้นสุดขบวนการในการประพาศปฏิบัติ จะประพาศปฏิบัติก็เรานี่ เราจะไม่ไปเรื่องของโลกเขา เรื่องของโลกเขา เห็นไหม เขาจะลยกระทง เขาจะทำสิ่งใดนั้น เขาก็สร้างบุญกุศล ทำความเป็นบุญเป็นกุศล แต่บุญกุศลของเราเพื่อจะให้เราเวียนตายเวียนเกิดตามกระแสของกระทงนั้น กระทงนั้นเวียนไป แต่ชีวิตของเรานี้ก็เปรียบเหมือนกระทงหนึ่ง เวียนตายเวียนเกิดในวิภวภูมิตลอด หมุนไปตามอำนาจวาสนาสูงๆ ต่ำๆ เห็นไหม เกิดเป็นเทวดา เกิดเป็นพรหมนี้ สูงๆ ต่ำๆ เกิดเป็นนรกอเวจีนี้ตกต่ำไป มันก็เวียนไปในนั้น

แล้วเราประพาศปฏิบัติ ใช้ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าฟาดฟันกับความเห็นของใจ ความเห็นของใจจากดั้งเดิมนั้นเป็นความเห็นของกิเลสบวกกับใจของเรา ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเราศึกษามานั้น กิเลสมันก็เอาไปใช้ซะหมด จนมันหลอกหลวงให้เราประพาศปฏิบัติจนล้มลุกคลุกคลานมา แล้วเราสะสมขึ้นมาให้เห็นตามสภาวะตามความเป็นจริง ใจนั้นเห็นสภาวะอย่างนั้นแล้วปล่อยวางเป็นตามความเป็นจริง มันจะลึกลงแล้วมันจะเข้าใจ แล้วจะกราบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยความเคารพนบถ ด้วยความลึกซึ้งว่าทำไมถึงเข้าใจสิ่งนี้ไง

สิ่งนี้เป็นความละเอียดว่า ธรรมะกว้างแสนกว้างจนไม่สามารถจับต้องได้เลย

จะอธิบายธรรมชาติไหนนะ ในวิถึฏฐะ ในความรู้สึกต่างๆ เห็นไหม ภูษชาติต่างๆ เรื่องของธรรมชาตินี้มีสภาพธรรมเป็นธรรมชาติ ธรรมะต่างๆ เกิดในสภาวะไหน...มันกว้างไปหมดเลย แล้วจะทำอย่างไรให้มันแคบเข้ามา? นี่ทำสัมมาสมาธิเข้ามาให้มันจุดเดียว จุดเดียวคือจุดตรงกลางหัวใจ...ลึกมาก ลึกที่ว่าเราจะไม่สามารถเห็นกิเลสของเรา เพราะกิเลสมันอยู่ในหัวใจ มันลึกซึ้ง

“น้ำใสแล้วจะเห็นตัวปลา ถ้าจิตนี้สงบแล้วเราจะเห็นกิเลสโดยธรรมชาติ” นั่น เวลาศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าขึ้นมา กิเลสมันเอาไปใช้อย่างนี้ ใช้ที่ว่าเราทำความสงบของใจ แล้วเราจะเห็นกิเลสโดยธรรมชาติเลย เพราะจิตสงบใสแล้วจะเห็นตัวปลา แต่ไม่เข้าใจว่ากิเลสมันลึกซึ้งกว่านั้น มันลึกยิ่งกว่าน้ำ เราจะไม่เห็นปลาเลย ถ้าเราทำความสงบของใจ แล้วเราจะนั่งเฝ้ารอว่าให้เห็นตัวปลา นี่ผู้ที่ติดสมาธิจะเป็นแบบนี้ จะทำสมาธิของตนแล้วก็เฝ้ารอจะชำระกิเลส รอให้กิเลสมันเกิดมาเพื่อจะให้เราฟาดฟัน...มันเป็นไปไม่ได้

เราต้องขุดคุ้ยใจ เราพยายามค้นคว้าขึ้นมา อย่างที่เราทำความสงบของใจขึ้นมา เห็นไหม ให้มีเห็นสภาวะกาย เห็นนิมิตขึ้นมา นิมิตต่างๆ นั่นมันเป็นเรื่องของโลก เป็นเรื่องของความเห็นต่างๆ เราไม่เอา เราจะเอาเรื่องของเห็นสภาวะกาย นั่น เห็นสภาวะกายนั่นคือเห็นตัวปลา

ถ้าเห็นสภาวะกาย เพราะเห็น เราเห็นกายมันจะเกิดขนพองสยองเกล้า จะเกิดความรับรู้ต่างๆ ขึ้นมา มันสะท้อนกิเลส เพราะ “ไคโนเสาร์” กิเลสนี้มันเป็นการสะสมมาไม่มีต้นไม่มีปลาย อยู่ในหัวใจนั้นไม่มีใครเคยเห็นหน้ามัน แล้วเราไปเห็นหน้ามัน มันจะสะท้อนหัวใจมาก สะท้อนหัวใจ เพราะเราเห็นหน้ากิเลส เห็นคนขโมย เห็นตัวโจรร้ายอยู่ในหัวใจของเรา

เราเห็นข้าศึกในใจของเราเอง เราทำไมไม่สะท้อนหัวใจ? มันสะท้อนหัวใจเพราะเราจะมีโอกาสชำระมัน นี่ถ้าเรามีโอกาสชำระมัน มันถึงว่าน้ำใสขนาดไหนนั่นเป็นความลึกซึ้ง เป็นความลึกมาก ธรรมะนี่ลึกมาก ลึกจนกว่าที่เราทำให้เข้าไปจนเราจับตัวเห็นกาย เวทนา จิต ธรรม คือเห็นตัวปลาได้

ตัวปลาคือตัวกาย ตัวเวทนา ตัวจิต ตัวธรรมที่มันอยู่ความลึกในหัวใจ เราดึงขึ้นมา ดึงขึ้นมาเพื่อในการชำระล้างเพื่อการวิปัสสนา ใจวิปัสสนาแล้วเข้าใจตามความเป็นจริงนั้น แล้วปล่อยวางตามความเป็นจริงเข้ามา ปล่อยวางตามที่ว่า “จนเข้าถึงฝั่ง” มันจะเห็นขั้นตอนของการประพฤติปฏิบัติ ว่า

มันลึกซึ่งละเอียดอ่อนขนาดไหน สิ่งนี้เกิดขึ้นมาจากในหัวใจของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัตินั้นเอาใจของเราเข้าถึงฝั่งได้ ผู้ที่เข้าถึงฝั่งจะมีความสุขมหาศาล

ความสุขที่ว่าโลกนี้เป็นสุขของเวทนา สุขเวทนา-ทุกขเวทนา เรื่องของเวทนาเรื่องของขันธ สุข-ทุกข์ในเรื่องของขันธ ละเอียดอ่อนขนาดไหนก็เป็นเรื่องของขันธ จนทั้งขันธหมดแล้วเป็น “อวิชา ปัจจยา สังขารา” นั่นก็เป็นขันธอันละเอียดยิบ อันละเอียดยิบไป “อวิชา ปัจจยา สังขารา สังขารา ปัจจยา วิญญาณัง” นั่นเป็นขันธอันละเอียด เป็นสัญญาอันละเอียด

สิ่งที่ขันธอันละเอียดแยกแยะเป็นขันธได้ แยกแยะเป็นขันธละเอียดถ้าปัญญามั่นทน ถ้ามันแยกแยะเป็นขันธละเอียดไม่ได้ ปัญญาไม่ทน จะชำระสิ่งนี้ได้อย่างไร จะแยกแยะสิ่งนี้ออกไปจากใจได้อย่างไร สิ่งที่เป็นความละเอียดอ่อนในหัวใจนั้นมันเป็นเรื่องการ มันเป็นเรื่องที่สืบเนื่อง กับขันธนี้เป็นสิ่งที่เปื้อนกอง เป็นสิ่งที่หยาบๆ สิ่งนี้เกิดขึ้นมาสภาวะของใจ และสภาวะธรรมแยกแยะสิ่งนี้ทั้งหมด แล้วปล่อยวางสิ่งนี้ออกไปทั้งหมด สุข-ทุกข์มันถึงละเอียดอ่อนไป

วิมุตติสุขนี้ไม่ใช่สุขแบบสุขเวทนา-ทุกขเวทนา สุขเวทนา-ทุกขเวทนานี้เป็น “ภารา หะเว ปัญจักขันธา” เห็นไหม “ขันธนี้เป็นภาระ เป็นความรู้สึก เป็นความรู้รู้” แต่วิมุตติสุขนี้มันปล่อยวางทั้งหมด แล้วจะไม่มีสิ่งใดเข้าไปสะท้อนสิ่งนั้นได้เพราะมันตัดทำลายขันธ ตัดทำลายสะพานออกหมด สิ่งที่จะเข้าไปถึงหัวใจนั้นไม่ถึงหัวใจนั้น

ความทุกข์ของกายมีอยู่ ความรับรู้ของขันธมีอยู่ แต่ไม่สามารถสะท้อนหัวใจ เพราะหัวใจมันตัดสะพานขาดออกหมด สิ่งที่เขาออกหมดนั้นเป็นสิ่งที่ว่าไม่มีใครไปกวนนั้น สิ่งนั้นเป็นสิ่งที่สมบูรณ์ เป็นสิ่งที่เต็มเปี่ยมอยู่ตลอดเวลา ไม่ต้องการสิ่งใดไปเพิ่มเติม แล้วไม่มีสิ่งใดบกพร่อง นั่นคือวิมุตติสุข

วิมุตติสุข คือความที่ว่ามีสิ่งใดเข้าไปเพิ่มเติมหรือขาดตกบกพร่อง สมบูรณ์พูนผลในใจดวงนั้น ฝั่งคืออย่างนี้ ผู้ถึงฝั่งคือผู้ที่เข้าถึงหัวใจของตน ทำลายอัตตานุทิฎฐิ ความเห็นต่างๆ ปล่อยวางสิ่งต่างๆ เข้ามาทั้งหมด แล้วก็มาคิดตัวเอง ทำลายอัตตานุทิฎฐิ ในใจของตัวเองทั้งหมด ทำลายใจของความรูสึก

สิ่งที่รับรู้ที่ว่าเครื่องยนต์กลไกทั้งหมดมันไม่มีหัวใจ แต่มนุษย์เครื่องยนต์กลไกธาตุ ๔ ชั้น ๕ นี้มีหัวใจนี้ ทำลายทั้งเครื่องยนต์กลไกด้วย ทำลายสิ่งที่รับรู้เครื่องยนต์กลไกคือหัวใจในตัวของตัวเองด้วย ทำลายสิ่งนี้ทั้งหมดแล้วพ้นออกไป...นี่คือฝั่ง

ผู้เข้าถึงฝั่งโดยสมบูรณ์ต้องเข้าถึงฝั่งโดยไม่มีสิ่งใดๆ ข้องในหัวใจ สิ่งที่ยังเกี่ยวในใจจะไม่มีในใจดวงนั้น ไม่มีความสงสัยในธรรม สิ่งที่เป็นธรรม เป็นการประพฤติปฏิบัติ จะไม่มีสิ่งใดๆ คาใจดวงนั้นเลย ใจดวงนั้นทะลุปรุโปร่งปล่อยวาง ถึงได้เต็มได้ใจ ถ้ามีความคาใจ มีความลังเลสงสัย มันจะเต็มได้อย่างไร? มันเต็มไม่ได้เพราะมีความสงสัย อันนั้นเป็นสิ่งที่บกพร่อง สิ่งที่ยกพร่องต้องเติมให้เต็ม ถ้าสิ่งที่เติมให้เต็มแล้ว มันเต็มแล้วมันจะไปสงสัยตรงไหน? มันไม่สงสัย นี่ใจ ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา

เราประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเพื่อปรารถนาสิ่งนี้ เพื่อให้สมกับสิ่งนี้ เพื่อให้ดวงใจของเราเข้าถึงธรรมดวงนี้ ถ้าใจของเราเป็นธรรมขึ้นมาแล้ว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมแล้ว มีความสุขบริสุทธิ์เหมือนกัน พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะมีความสะอาดบริสุทธิ์เหมือนกัน สาวก-สาวกต่างๆ ปฏิบัติมาแล้วใจจะบริสุทธิ์ผูกมัด นี่ความเสมอกันด้วยความสุข ด้วยความสะอาด ต่างกันด้วยอำนาจวาสนาบารมีราวฟ้ากับดิน

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสร้างปรารถนาเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สร้างสมมา สละมาต่างๆ สละมามหาศาล นี่มันเป็นการสละมาที่มากกว่า ผู้ที่สละน้อยกว่าจะเอาสิ่งที่เสมอกันมันเป็นไปได้

เป็นไปได้เลยที่จะให้เสมอกันด้วยอำนาจวาสนา แต่เสมอกันได้ด้วยคามบริสุทธิ์

ถ้าไม่เสมอถึงคามบริสุทธิ์ ถ้าไม่เสมอกัน มันชำระกิเลสไม่ได้ มันต้องชำระกิเลสได้ด้วยคามบริสุทธิ์ผูกมัดของใจดวงนั้น นี่ผู้เข้าถึงฝั่งโดยสมบูรณ์ โดยความประพฤติปฏิบัติ มีทางเดียวนะ มีทางเดียวคือการเราทำนั่งสมาธิเดินจงกรม เพื่อเข้าถึงฝั่งได้ ถ้าอย่างอื่นนี่ไม่มี จะไปแสวงหาที่ไหน จะไปหาทางโลกเขาไม่มี

เรื่องของโลกเขาที่เขาส่งเสริมกันนั้น เป็นเรื่องของหลอกคนที่คิดในวัฏฏะ หลอกคนในโลก ให้เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มันว่าไม่เป็นบุญกุศลมันก็เป็นของเขา เป็นบุญกุศลของเขาที่ว่าเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เป็นสมัคสมานสามัคคีกัน

แต่ผู้ที่ประพฤติปฏิบัตินี้เรามีความลึกซึ่งมากกว่า เราพยายามเอาหัวใจของเราเข้าถึงฝั่ง เอาหัวใจของเราวิปัสสนาแล้วเข้าถึงฝั่งในหัวใจของเรา ในหัวใจของเรานั้น แล้วเข้าถึงใจของเราอีกชั้นหนึ่ง อีกชั้นหนึ่ง จนถึงที่สุดแล้วเข้าถึงฝั่งโดยสมบูรณ์ เอวัง